

Rii-yo he m-kor n-co yo Yeso kute Yohana à Ut-Hyangan

Rem-se rō n-me à:

M-zantē 1:1-8

Tiks ut-hyangan un takurda-to un yan-dor un
bo-ut ta'voor 1:9—3:22

Takurda-o pu'usse a rekesse o so-o ta'voor 4:1—
8:1

Kar-ut ta'voor 8:2—11:19

Caari-yo o-hwo un nem yoor ne 12:1—13:18

Ut-hyangan un hon un hon 14:1—15:8

Kok-ut ta'voor-to un ryaab-se Shir 16:1-21

Saburse un dak-o o-Babira, un re ur-ho ne be-
de un ka yan-rwor un ma-to Shir ye ut-bo
ye un ko-gwomo-wu un ya-ut-kot ne 17:1—
20:10

Piish ut-ma to ur-buste 20:11-15

Ton-o Shir pu-o, hono o-dak pu-o, Urusharima-
o pu-o 21:1—22:5

Ur-buste 22:6-21

*Ramba to ro na m-kute un rii-yo Shir gene yo
à kor à:*

3 Nen tet n-me un wan-gaan o ro ramba o Shir
— Tet o ro ramba o Shir, nen tet n-me wan-
gaan ye ro o-Tato, Wa, un Kukt-o Shir ne

3 ½ Purug-de m-shiishe de ro hak-us tet ur-
purug = Ut-ho o-dugu un zungu-us yoor un
kwooz-ut tet [1,260], reng-us kwooz-ut yoor
un yoor [42] = Hak-us tet un ur-purug —

Tet ūn ūr-purug rŕ purug-de ūn ta'voor ŕ rŕ ramba-de shiishe.

4 Ma-tŕ ūn rem-se Shir hwoone à

6 Koŕb-de m-warag shiishe, koŕb-de ūn re ūr-hŕ, Koŕb-de ūn rii so-yo

7 Shiishe (3 + 4)

10 Shi-mŕ ūn ka hŕno dak-o

12 Yan-dor Yeso

24 Op ūn voor mosse ūn op ūn voor ne sha-mŕ ūn yakar Yakubu nen op ūn voor yan-campŕ-ne ūn yan-Tŕm Yeso ne op ūn voor

666 Koŕb-de m-warag shiishe ūr-bir, Koŕb-de ūn re ūr-hŕ + Koŕb-de ūn re ūr-hŕ + Koŕb-de ūn re ūr-hŕ ne

1000 Caari-mŕ m-hoŕb, Kashi m-hoŕb (10 × 10 × 10)

144,000 Yan-dor shiishe (12 × 12) + (10 × 10 × 10)

¹ Ka hyangan-to ūn rwuun be-ur Yeso **Kiristi**,* to Shir kute wu mosse ūn rem-se he m-kŕr ne ba m-jime à. Wu ūn tomon **wan-tŕm-wu Shir** be-de ūn ko-guw-wu ūn Shir **Yohana** remen wu rurute ye ken yan-guw-mŕ Shir ye ka hyangan-to. ² **Yohana** nomog swŕ-se ūn kap ŕ ūn rem-se wu hyane mosse ūn ma-tŕ Shir ne à, ūn swŕ-ūs Yeso **Kiristi** ne komo. ³ Shir ya'ag wu ūr-hŕ ko wu ke wu karante ka hyangan-to à, komo Shir a 'ye ūr-hŕ ūn ye rŕ to m-hoge à komo ye ess ūr-hur ūn rii-yo a gene n-me ūn ka takurda-o à, remen da-o nomsunte yow yow.

* **Bŕ-o gaan:1** 1:1 Wu Shir daagne à.

*Ur-gas a woote hun-ne yan-dor
buug-ut ta'voor*

⁴ Ka takurda-o un rwube be un de **Yohana**, hamo un **yan-dor Yeso** be-ut ta'voor-ye ro un dak-o o-Asiya à:

Me us-kon m-yar un she'et-de ba ut-ween ne nom mosse un no ne mo rwuune be-de Shir à, wu ro m-moka à, wu ro cin n-ga à, komo wu roone à, komo rwuun-mo un be-de un ka wu ro un tomon un **Kukt-o Shir**† o n-co o un kwuur-o ut-gwomo à.‡ ⁵ tomso ne rwuun-mo un be-ur Yeso **Kiristi** wu ro ko-yan-ess ut-ma wan-su'e un ka rem-se. Wu ro mat-de co, be-de un ye ine ut-marimar à. Wu ro ko-Gwomo-wu un kap Gwomo-ne ye un hono o-dak.§

M-seps kap be-de un wu, wu ro na m-was à. Wu sokse na **ba'as-ut** na un bu-yo un wuus un hyo-mo un wu rem na. ⁶ Wu un daag na remen a waragte hun-ne ye un gwomo-to un wu, komo yan-**Cow un kon-se Shir**. Wu un nom kaane remen a nomote Shir, Tato-o un wu m-guw. Yage a ya'aste m-seps kap ur-beeb ne be-de un wu ba m-ta! **Amin**.*

⁷ Gwot! Wu roon ut-ke'ente to n-Ton shir.

Ko wu ke net-wu a hyen wu,
myet un ka ye ho wu ne à.

Komo myet-mo un baag-to un hono o-dak
a nom tuk-mo ut-men remen wu.

† **Bor-o gaan:4** 1:4 ut-Girik: kukt-ut ut-ta'voor. ‡ **Bor-o gaan:4** 1:4 Hyen komo: Rwuu 3:14; Hyan 4:5. § **Bor-o gaan:5** 1:5 Hyen komo: Isha 55:4; Bong 89:27. * **Bor-o gaan:6** 1:6 Hyen komo: Rwuu 19:6; Hyan 5:10.

Eē kaane tō rō, **amin**.†

⁸ Wan-Koyan Shir wu zee, “Mē rō ūr-Takan, ūr-Buste ne.‡ Mē rō m-mōka, mē rō cin n-ga, komo wu roone à, Wa-ūt-Gwōmo kap.”§

Hyangan-tō ūn Wà-wu ūn net

⁹ Mē rō **Yohana**, komo or nō be-de ūn swō ūr-koob, ūt-gwōmo ne m-dungune ne mō rō mō ma na à ūn Yeso. A yanag mē yan-se m-gakte ha-mō ūn dak-ō ūn tete-de m-sa reeno o a m-zee o-Patmos à remen ūm ko'ote Ma-tō Shir tō o-nip ūn rwor ūn ma-ūt Yeso ne. ¹⁰ Ūn hō-de o-Rahadi,***Kukt-ō Shir** garamse mē, ūm hoguru ūn jim ūn de o ken cor-ō kayaya untun 'won-se o-kar. ¹¹ Ū zeeu, “Gen o-takurda bō ūn yo o hyane à. Komo o tome ye ká **yan-dor Yeso** ye be-ūt ta'voor ūn bō-tō o-Apisu, o-Semiruna ne, o-Pergamu ne, o-Tiyatira ne, o-Saradis ne, o-Pirapiya ne, o-Rawudikiya ne komo.”

¹² Da-ō ūm byande ūm hyenet wu rō ūt-ma ūn mē ne à, Ūm hyanu pitirra-ūt ta'voor-tō ūn zinariya tō a shere à. ¹³ Ūn tete-ō ūn ká pitirra-tō komo ūm hyanuru wu ken wu “untun **Wà-wu ūn net**.”† Wu rō cupu ūn cop-o pus-ō ne o m-seeb, wu rō ūn hap-yo o-zinariya ne ūn be-de ūn wu.‡

† **Bor-o gaan:7** 1:7 Hyen komo: Dane 7:13; Mati 24:30; Mark 13:26; Ruka 21:27; 1Tas 4:17; Zeka 12:10; Yoha 19:34,37; Zeka 12:10; Mati 24:30. ‡ **Bor-o gaan:8** 1:8 ūt-Girik: “Mē rō Arpa, Omega ne.” (Wata Arpa rō ūr-takan komo Omega rō ūr-buste tō ūt-Girik Abacada.) § **Bor-o gaan:8** 1:8 Hyen komo: Hyan 22:13; Rwu 3:14. * **Bor-o gaan:10** 1:10 ūt-Girik: Ūn hō-de ūn Wan-Koyan. † **Bor-o gaan:13** 1:13 Hyen komo: Dane 7:13. ‡ **Bor-o gaan:13** 1:13 Hyen komo: Dane 10:5.

14 Hi-de ūn wū ūn hi-se ūn wū ne nomoste puu ūntun gwere-ūt pus-to, komo puu ūntun ta'ar-ye ūn kem. Komo yish-ye ūn wū ūntun rem-de o-ra. § 15 Na-se ūn wū rŕ o-mŕk ne ūntun o-tagurra yo a porogse, be-de ūn zwo-o ūn ya-o-pyap à. Komo cor-o ūn wū rŕ ūt-dwum ūntun zaaz-o ūn caari-mŕ m-hŕ mŕ rŕ m-ja à.* † 16 Wū rŕ bupu ūn regen-ne ta'oor ūn kom-o ūn wū o ūr-re. Komo magay-o m-rye jit-ūt-jit rwuunuru ūn nu-o ūn wū. Komo co-o ūn wū rŕ ūs-myakt ūntun es-mŕ ūr-hŕ ūr-hi.

17 Da-o ūm hyane wū à, ūm heeru ūn na-se ūn wū ūntun net margan. Amba wū sekuru me kom-o ūn wū o ūr-re. Wū zee, “Wo hoge o-gyer á! Me wū rŕ ūr-Takan ūr-Buste ne. ‡ 18 Me ūn hoog ne! Ūm ro marag, gwŕt me ūn hoog ne o ba m-ta! Komo me bupu ūn rii-se ūn ups m-mar ne ūn be-de margan-ne rŕ m-she'et à.

19 “Se o gen bŕ ūn rii-yo wŕ m-hyan m-mŕka à, ūn rii-yo he m-kŕr ne n-jim de ūn yo ka à. 20 Myot-se ūn ka pitirra-to ne ūt-ta'oor komo ūn ka regen ta'oor-ye, ka ye o hyane ūn kom-o ūn re ūn de à. Ka myot-se se ka: Ka regen ta'oor-ye rŕ hek-o ūn ka **yan-tŕm-ye Shir** ye ha-mŕ ūn hun-ne yan-dor kur-ūt ta'oor. Komo ká pitirra-to ūn zinariya-ūt ta'oor-to, to rŕ hek-o ūn ká kur-ūt ta'oor-to to ūn **yan-dor Yešo**.

§ **Bŕo-o gaan:14** 1:14 Hyen komo: Dane 7:9. * **Bŕo-o gaan:15** 1:14-15 Hyen komo: Dane 10:6. † **Bŕo-o gaan:15** 1:15 Hyen komo: Izik 1:24; 43:2. ‡ **Bŕo-o gaan:17** 1:17 Hyen komo: Isha 44:6; 48:12.

Bɔr-ʉs yoor

*Tom ha-mo ʉn yan-dor ye
ʉn bo-o o-Apisu*

¹ “Gene wan-co-wu ʉn yan-dor ye ʉn bo-o o-Apisu unze:

Tom-o ka rwuun-mo ʉn be ʉn de, wu ro bupu ʉn ka regen ta'voor-ye ne ʉn kom-o ʉn wu o ur-re à, ka wu ro m-neke n-me ʉn ka pitirra-ut ta'voor-to o-zinariya to a shere à. ² Um nepste ka rem-se no nome à. Um hyeneste komo senge-m no, komo ʉn 'mo ur-hur ʉn no ne. Um nepste noa hoks 'mo ur-hur ʉn hun-ne yo-ye ne á. No megerte ye ro m-zee ʉn hi ʉn de ʉn ye **yan-Tom Yeso** à, amba ba kaane ye ro á. No 'wostu ye komo ya-ut-bo. ³ No mo'og ur-hur ʉn swo ur-koob rem re komo no pu á.

⁴ Amba yo um rotte mosse ʉn no ne à yo ka: No was ʉn me ne ko or no ne untun ur-takan á.

⁵ Remen kaane, um rurute no no baks bo no ro me m-was ʉn kowan ne à, no nep unze no kus te m-was untun n-ga á! Waktu ʉn no be ʉn de komo no nom yo no ro nom ur-takan à. Urege no waktune, no yagne rem-us no se **ur-ba'as** á, man habe um piishi no ut-ma. Remen kaane man ru buug-de ʉn hun-ne no m-ru n-me ʉn morog-de **yan-dor Yeso**. ⁶ Amba no reeg ur-ho ʉn yo ka rii-yo: bo no ginme senge-m Nikorata-ne* untun bo um ginme-mo à.

* **Bɔr-ʉs yoor:6** 2:6 Ye Nikorata-ne ro m-yoos unze yan-dor kwukte m-gir komo m-nom ʉn rem-se ma sa ne.

⁷ Kap wu rō ut-tó ne tō m-hogē à, wu hogē rii-yo **Kukt-o Shir** rō un rure un hun-ne **yan-dor Yeso** à! Be-de un kowan wu re ur-hō de un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** à, man 'ye wu cōw-yo un re un ka 'yo-yo un hoog yo rō n-tēte o un n-Tōn o shir à.†

*Tom ha-mō un yan-dor
un bō-o o-Semiruna*

⁸ “Gene wan-co-wu un yan-dor ye un bō-o o-Semiruna unze:

Tom-o ka o rwuune be un de, wu rō ur-Takan ur-Buste ne à; Me wu mare, um ine m-hoog ne komo à.‡ ⁹ Um nepste range-o nō un koob un nō ne. Amba nō ya-o-kwum-ye n-me un remse Shir hyane ur-bon ne à. Um nepste komo yo'og-yo ka hun-ne ye rō nō m-nome à. Ye rō m-zee ye rō **Yahuda**-ne, amba ne ba kaane o á, remen morog-de un ye de un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** de. ¹⁰ Nō hogē gyer-o un koob-de nō un ma-tō m-swō m-mōka á. Um rurutu nō, **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** wua ru a jorbe ye ken ye be un nō n-me un kuke-o m-ke'et remen a megerté nō. Noa su o-jaas yo har hō-ut op. Amba sher nō, kō un ma-tō m-mar, man 'ye nō gond-o un hoog.

¹¹ Kap wu rō ut-tó ne tō m-hogē à, wu hogē rii-yo **Kukt-o Shir** rō un rure un hun-ne **yan-dor Yeso** à! Be-de un kowan wu re ur-hō de un

† **Bqr-ús yoor:7** 2:7 Hyen komo: Taka 2:9; Hyan 22:2; Izik 28:13; 31:8 (ut-Girik). ‡ **Bqr-ús yoor:8** 2:8 Hyen komo: Isha 44:6; 48:12; Hyan 1:17; 22:13.

ko-Gwomo-wu ūn ya-ut-kot à, mar-m ayoore-mo a kor wu á. §

*Tom ha-mo ūn yan-dor
ūn bo-o o-Pergamu*

¹² “Gene wan-co-wu ūn yan-dor ye ūn bo-o o-Pergamu ūnze:

Tom-o ka o rwuune be ūn de, wu ro bupu o-magay ne o m-rye deen jit-ut-jit à. ¹³ Ūm nepste no ro ur-she'et n-me ūn bo-o ūn **ko-Gwomo-wu ūn ya-ut-kot** ro ut-gwomo à. Myet ūn kaane ne, no nomote me o-dorotte. Me ūn zee kaane remen ūm bakste da-o Antipas, wu swoog ur-koob be-de ūn **ko-Gwomo-wu ūn ya-ut-kot** ro ut-gwomo à har a ho wu, remen wu ko-yan-esse ma-ut re wu. Myet ūn kap o ūn yo kore ne à, wu she me á.

¹⁴ Amba to ken **ba'as-to** to ka to no nomse à: No ro ūn hun-ne ne káane ye bope yoos-ur Baram à, wu yoose Barak wu ru'ut **Isra-ne** nom **ur-ba'as**, be-de ūn re ūn rii-yo m-re yo a **seke** pyo-o m-gir à, komo ye nom o-ás.* ¹⁵ Ka bu-o o-gaan yo komo no ūn hun-ne ne ye ro ūn dore ūn yoos-ur Nikorata-ne à.† ¹⁶ Waktun no, no yage **ba'as-ut** no! Ūn ya káane á, man habe ba ūn naas o-da ūm gunut ur-gun ūn ye ne ūn magay-o nu-o re.

§ **Bor-us yoor:11** 2:11 Hyen komo: Hyan 20:14; 21:8. * **Bor-us yoor:14** 2:14 Hyen komo: Qog 22:5,7; 31:16; Kara 23:4; Qog 25:1-3. † **Bor-us yoor:15** 2:15 Ye Nikorata-ne ro m-yoos ūnze yan-dor kwukte m-gir komo m-nom ūn rem-se ma sa ne.

17 Kap wū rō ūt-tó nē tō m-hogē à, wū hogē rii-yo **Kukt-o Shir** rō ūn rūrē ūn hun-nē **yan-dor Yeso** à! Be-de ūn kōwan wū rē ūr-hō de ūn **ko-Gwomo-wū ūn ya-ūt-kōt** à, man 'ye wū ga-tō **o-Mana** tō a wukē n-Tōn shir à. Man ya'as kō wū ke ta'ar-ūr pus-de ūn ka ta'ar-de a genē jin-ūr pū-de n-tōn ūn de, jin-de kō wan-gaan-wū rō kōn, wū napē de á, sē ka wū gōkšē ka ta'ar-de à.‡

*Tōm ha-mō ūn yan-dor
 ūn bō-o o-Tiyatira*

18 “Genē wan-co-wū ūn yan-dor yē ūn bō-o o-Tiyatira ūnze:

Mē wū rō **Wà-wū Shir**, wū yish-yē ūn wū rō ūntūn rem-de o-ra à! Na-ūs re tomso o-mōk nē ūntūn o-tagurra yo a porogšē à. 19 Ūm nepstē kap rem-se nō m-nōm à. Ūm nepstē senge-m nō, ūn was-m nō nē, ūn sher-m nō nē, ūn guw-m nō nē, ūn 'mō ūn hur ūn nō nē. Komo mē m-hyan bō nō m-ha co ūn senge-m nō arge-mō n-ga à.

20 Amba ūm 'wostū nō **ūr-ba'as** nē, nō ūn 'mō ūr-hur ūn ka ne'a-wū nē Jezeben, wū rō m-zēē ūn hi ūn de ūn wū 'ko-wan-Rwor ūn **Ma-tō Shir**' wū rō. Be-de ūn yoos-de ūn wū, wū rō ūn raks ūn guw-nē re. Wū rō yē m-sho'ogšē yē nomot o-ás, ūn nome m-gir m-senge nē, ūn bu-yo ūn rē ūn rii-yo m-rē yo a **seke** pyo-o m-gir à. § 21 Ūm ya'ag wū o-da

‡ **Bōr-ūs yoor:17** 2:17 Hyen komo: Rwwū 16:14-15; 16:33-34; Yoha 6:48-50; Isha 62:2; 65:15. § **Bōr-ūs yoor:20** 2:20 Hyen komo: 1Gwm 16:31; 2Gwm 9:22,30.

remen wu waktunté wu yagne rem-se o-ás, amba wu yagute. ²² Remen kaane man jorbe wu un kwuur-o un gom, komo man ru ka ye nome o-ás un wu ne à ye su ur-koob deen, se de urege ye waktunte ye yagne cow-se un wu. ²³ Man hoom yakar-ye un wu. Komo myet-mo un hun-ne **yan-dor Yešo** a nep unze, me wu ro m-byarag un barag-se un net un men-to un wu ne. Komo man tope ko wu ke yo wu nome à.* ²⁴ Amba me un tomne be-ur no ye kusse à o-Tiyatira no ye dore ka yoos-ur yo-de de á. No nom yo yan-neke-mo un wu ro m-zee á, n-me un bum-o un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** o ur-duw á. Me no m-zee, man sawsu no se ken nu-se á. ²⁵ Se de no bup sher-m no kek har um m-mubute.

²⁶ Be-de un kowan wu re ur-ho de un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** à, ye nomo me o-dorotte har ur-kom à, man 'ye ye gwomo-to un hun-ne n-me un ko o ke dak-o.

²⁷ 'Ye a nom gwomo-to ut-dak un ko-yo o-kwom; ye yawag ye untun tur-to ut-ba.'†

A 'ye ye gon gwomo-to Tato re ya'u me à.

²⁸ Komo man 'ye wu Myar-yo n-Sot! ²⁹ Kap wu ro ut-to ne to m-hoge à, wu hoge rii-yo **Kukt-o Shir** ro un rure un hun-ne **yan-dor Yešo** à!

Bōr-ūs tet

*Tom ha-mo un yan-dor ye
un bo-o o-Saradis*

* **Bōr-ūs yoor:23** 2:23 Hyen komo: Bōng 7:9; Irmī 17:10; Bōng 62:12. † **Bōr-ūs yoor:27** 2:26-27 Hyen komo: Bōng 2:8-9 (ut-Girik).

¹ “Gene wan-co-wu ūn yan-dor ye ūn bō-o o-Saradis:

Tom-o o ka o rwuune be ūn de, wu rō ūn gwomo-to ūn reḡen ta'yoor ūn **Kukt-o Shir** ne o ūm tome à. Ūm nepste yo nō m-nom à. Kō de nomte à hun-ne nō m-hyan sa o zee nō ūn hoog ne, amba nō mereste. ² Zute nō! M-mōka nō dowē yo kusu nō à ūr-beeb, yo rō ūn ma-to m-mar à. Me ūn zee kaane remen me hyan senge-m nō shiig ūn yish-ye Shir re á. ³ Baks yo nō yoose ūn yo nō hoge ne à n-ga. Nō nomo yo o-dōrotte nō waktune be ūn de. Urege ne nō yagute m-zute, man habe da-o nō hwō o-sakto á, untun bō ko-hyow rō m-nom à.*

⁴ Amba de har m-mōka, hun-ne rō kon hiin ūn bō-o o-Saradis ye she'ete she'et-de ba mukop à. Ye hewe ūr-hew ūn me ne cupse ūn matuku-ūt pus-to ne, remen Shir wu woote ye káne. ⁵ Be-de ūn kowan wu re ūr-hō de ūn **ko-Gwomo-wu ūn ya-ūt-kot** à, ye cup saw-ūt pus-to. Man soks jin-to ūn ye ūn takurda-o ūn hoog á. Tomso ne man rure Tato re ūn yan-tōm-ye ūn wu ne unze ye rō yan-dor re.†

⁶ Kap wu rō ūt-tó ne to m-hoge à, wu hoge riio yo **Kukt-o Shir** rō ūn rure ūn hun-ne **yan-dor Yešo** à!

*Tom ha-mō ūn yan-dor ye
ūn bō-o o-Pirapiya*

* **Bōr-ūs tet:3** 3:3 Hyen komo: Mati 24:43-44; Ruka 12:39-40; Hyan 16:15. † **Bōr-ūs tet:5** 3:5 Hyen komo: Rwu 32:32-33; Bōng 69:28; Hyan 20:12; Mati 10:32; Ruka 12:8.

7 “Gene wan-co-wu un yan-dor ye un bo-o o-Pirapiya unze:

Me wu ro wan-gaan wu ba m-kukop o-nip ne. Me o-mabudi ne, yo ro yo ma ko-Gwomo **Dawuda** à. Da-o um tikshe ish à, wa-m-tige ro kon á. Da-o me tige ish tomso ne wa-m-tiks ro kon á.‡ 8 Um nepste koyan yo no nome à. Nap unze um tikshitu no ish, yatt-wu he o m-hoks m-tige á. Um nepste beeb un no hiin o, amba myet un kaáne ne no nomog o-dorotte un ma-ut re, no nom she-mo un nap-o re á. 9 M-moka noa hyen yo um he m-nom un ka hun-ne ye ne ye ro ye un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot**§ à. Ye ro m-zee ye **Yahuda**-ne ye, amba ye ya-ut-bo-ye. Me un ru ye m-haan ye kwukt n-dak un na-us no. Ka da-o ye he m-nap unze, um waste un no ne.* 10 N-me un 'mo ur-hur, no nomog o-dorotte un ma-ut re. Remen kaáne, man 'er no un ka da-o o um he m-rwo meger-to hebe hun-ne ya o-zang un hono o-dak a su ur-kooob. Me un nom kaane, remen um nept ko yea waktune es-mo un **ba'as-to** un ye ko yea waktune á.

11 Um robe kusse. Bop sher-m no deen, remen taase wu ken wu rumus no ur-'yons.

12 Be-de un kowan wu re ur-ho de un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** à, man muut wu o-daáb n-me un Pyo-o Tato re. Ka net-wu a tek yage un ka be-de á. N-ton un wur-o un wu um

‡ **Bor-us tet:7** 3:7 Hyen komo: Isha 22:22; Ayub 12:14.

§ **Bor-us tet:9** 3:9 ut-Girik: kuke-o un yoos un ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot. * **Bor-us tet:9** 3:9 Hyen komo: Isha 49:23; 60:14; 43:4.

he m-gen:
 Jin-de Shir re, un
 Jin-de un bo-o Shir ne (wata Urusharima-o pu-
 o, o he m-kegunē es-mo n-Ton shir à), un
 Jin un de ne ur-pu de.†
 13 Kap wu ro ut-tó ne to m-hogē à, wu hogē rii-
 yo **Kukt-o Shir** ro un rure un hun-ne **yan-dor**
Yeso à!

Tom ha-mo un yan-dor ye
un bo-o o-Rawudikiya

14 “Gene wan-co-wu un yan-dor ye un bo-o o-
 Rawudikiya unze:

Tom-o ka o rwuune be un de, wu a m-zee
 ‘**Amin**’ à. Me ko-yan-ess ut-ma wu, o-nip ne,
 ko-Gwomo-wu un rii-yo Shir hwoone kap à.‡
 15 Um nepste kap rem-se no m-nom à, no nom
 m-she unze no m-she ko ne no m-was un me
 ne á. Ya no ro untun m-ho mo rotte o-ra ko
 m-gwugwu á. Um ro conog a zee no rii gaan,
 o-ra ko m-gwugwu! 16 Amba remen no n-tete,
 no m-gwugwu á no ne o-ra á, man cops no
 un nu-o re! 17 No m-zee, ‘Me o-kwum ne, me
 un rii-yo um cone ne à, kap. Yatt rii-yo um
 taage á!’ ¿Ashi no nap á? No ya-us-kon ye, rii-
 yo ur-won à, no kobi-ne ye, no ur-kor, po-ne
 tomso. 18 Remen kaane me no un ya-ut-ma no
 o o-zinariya be un de, yo a zwq’e o-ra à. Ka
 da-de noa warag ya-o-kwum n-me un rem-se
 o-Kukt. Komo no o matuku-ut pus-to be un de,
 no cupute hi un no remen no bitité ‘e-mo un

† **Bor-qs tet:12** 3:12 Hyen komo: Hyan 21:2; Isha 62:2; 65:15.

‡ **Bor-qs tet:14** 3:14 Hyen komo: Swqo 8:22.

she'et-de un kor un nō. Komo nō o baat-se un yish nō be un de remen nō hyenet m-sōk nē.

¹⁹ Mē m-kangse, um pure wu um m-wasse un wu nē à. Remen kaanē, rwo ur-hur, nō waktunē, nō yage **ba'as**-ut nō. ²⁰ Raks nō! Um rō eso mē un kō'ot un ish-o un hur un nō. Urege nō hogute cor re nō tiks o-ish, man cōwbe a re be-ur gaan untun nay-nē.

²¹ Be-de un kowan wu rē ur-hō de un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** à, man ru wu wu she'et un mē nē un kwuur-o re, untun bō um rē ur-hō, um she'ete un Tato re nē un kwuur-o un wu à. ²² Kap wu rō ut-tō nē tō m-hoge à, wu hoge rii-yo **Kukt-o Shir** rō un rure un hun-nē **yan-dor Yeso** à!"

Bōr-ūs nass

O-kwuur n-Tōn o shir

¹ Bōn kanē, um dooru hyan un tō ken hyangan-to, um hyang o ken ish-o tikshisse n-Tōn shir. Um dooru m-hoge un ká cor-o um hoge n-ga à. O tēpsutu mē untun o-kar o zeeru mē, "Daan kanē, man kutu wō rii-yo he m-kōr un jim-de un yo ka à." ² Kanē ba m-jime, **Kukt-o Shir** gamsuru mē, um hyanburu komo o ken kwuur-o n-mē n-Tōn shir komo wu ken wu ro tara un o. ³ Ka wu ro tara un ka kwuur-o à wu rō us-myakt untun ta'ar-ye un hwor-ye un hō-mō ut-wa un zen jaas-o nē. Wata, gwanga-o rigimshe ka kwuur-o. Ka gwanga-yo ro us-myakt untun ta'ar-de un hwor

§ **Bōr-ūs tet:19** 3:19 Hyen komo: Swōō 3:12; Yahu 12:6.

de rō untun hō-mō ut-wa à.* 4 Rigimshe un ka kwuur-ō ne komo to ken kwuur-to rō kon ur-kwooz ut-nass [24], komo sek-ye ur-kwooz un nen nass [24] rō tara un to. Ye rō tupu un saw-ut pus-to ne ut-matuku un gond-to un zinariya ne un hi-to un ye. 5 Myakt-se a senge m-hyan se rō m-rwuun be-de un ka kwuur-ō o-zaaz ne o ut-dàkàr. Un co-ō un ka kwuur-ō ne, pitirra-ut ta'oor rō kon to rō m-re o-ra ruwruw shero shero, to rō hek-ō un **Kukt-ō Shir**, to Shir rō m-tom à.† 6 Un co-ō un ka kwuur-ō, ka be-de ro kyarkyar untun mō ken sa-mō mō a nome untun ur-madipi à. Komo rigimshe un ka kwuur-ō ne, n-tete ne rii-ye un hoog ro kon nass un yish ne kō ke sō, co un jim ne.‡ 7 Yo ur-takan ya yo rō untun o-zur, ayoore-yo untun gwon o-na, atette-yo rō un co-ō un ko-hun ne, anasse-yo untun o-gwom yo ut-hukse.§* 8 Kō yo ke rii-yo un hoog-yo rō ut-kukun ne ut-cind, ká kukun-to tomso ne rō un yish ne ur-me n-dō ne. M-tet, m-how ne, ye m-yage hu us-sep á:

“Ba m-kukop, ba m-kukop, ba m-kukop
wū rō Wan-Koyan Shir Wa-ut-Gwomo kap.
Wū ro'e n-ga à, Wa-m-mōka, wū rō, komo wū
he m-haan à.”†

9 Ka rii-ye un hoog-ye un ya'as m-seps, ya ut-gos, ur-bongon ne be-de un ka wū ro tara un ká

* **Bqr-qs nass:3** 4:2-3 Hyen komo: Izik 1:26-28; 10:1. † **Bqr-qs nass:5** 4:5 Hyen komo: Rwuū 19:16; Hyan 8:5; 11:19; 16:18; Izik 1:13; Hyan 1:4; Zeka 4:2. ‡ **Bqr-qs nass:6** 4:6 Hyen komo: Izik 1:22. § **Bqr-qs nass:7** 4:6-7 Hyen komo: Izik 1:5-10; 10:14.

* **Bqr-qs nass:7** 4:7 Hyen komo: Izik 1:5-10; 10:14. † **Bqr-qs nass:8** 4:8 Hyen komo: Izik 1:18; 10:12; Isha 6:2-3.

kwuʉr-ɔ à, wu rɔ ʉn hoog ne har da-ɔ ba m-ta à. Da-ɔ ye cire nɔm kaane à, ¹⁰ da-o gaan ka sek-ye ye ʉr-kwooz ʉn nass [24] kwuʉkturu n-dak ʉn co-ɔ ʉn ká wu ro tara ʉn ká kwuʉr-ɔ à. Ye rɔ ʉn bongon-de ʉn wu rɔ ba m-ta à. Ye essuru gond-to ʉn ye n-dak ʉn co-ɔ ʉn ka wu ro tara ʉn ka kwuʉr-ɔ à, ye rɔ m-zee:

¹¹ “Wo bo’ose, Wan-Koyan Shir,
 remen o dekt m-seps, ʉt-gos, ʉr-beeb ne.
 Remen wo nome koyan,
 tomsɔ ne ʉn con-m ru o a nome koyan
 komo remen ru, se rotte m-hoog ne.”

Bɔr-ʉs taan

Takurda-o pu’usse
 ʉn Ya o-Rwuug o-Ca ne

¹ ʉm hyanuru o-takurda pu’usse ʉn kom-ɔ ʉr-re ɔ ʉn ka wu rɔ ʉr-she’et ʉn kwuʉr-ɔ ʉt-gwomo à. Ka takurda-o pu’usse ɔ shiishte m-gen kɔ ɔ ke riib-ɔ, n-me n-do ne, ɔ tigishshite kugup a rekese ɔ so-o ta’oor.* ² ʉm hyanuru ko-beeb-wu ʉn **wan-tom-wu Shir**, wu rɔ o-ko’ot ʉn caari-ɔ o-cor wu rɔ m-zee, “¿Wan wu ne depe wu ke’es ká reke-to wu upste ka takurda-ɔ?” ³ Yatt net-wu he m-hoks kɔ n-Ton shir, kɔ n-dak, kɔ ʉn kus-ɔ n-dak wu bo’ose ups ʉn ka takurda-ɔ, har wu karantute á. ⁴ ʉm ’wonuru ’won-se m-yo remen a kum net-wu wo ups ʉn ka takurda-ɔ har wu karantutu ɔ á. ⁵ Amba wan-gaan be-de ʉn ka sek-ye ye ʉr-kwooz ʉn nass [24] zeeru me, “Wo ’won á! Gwot! Ka zur-yo, ʉn baag-o **Yahuda**, ʉn

* **Bɔr-ʉs taan:1** 5:1 Hyen komo: Izik 2:9-10; Isha 29:11.

den-o ko-Gwomo **Dawuda** yo reeste ur-ho. Yo ro ur-beeb ne yo ke'este ka reke-ut ta'voor-to komo yo ups ka takurda-o.”†

6 Um gwoturū um hyanurū Ya o-Rwug o-Ca sa o zee a un ho yo. Amba m-moka yo ro eso n-tete o un ka kwuur-o ut-gwomo o un ka rii-ye un hoog-ye ne nass. Yo ro komo n-tete o un ka sek-ye ne ur-kwooz un nass [24]. Wu ro us-kar ne us-ta'voor un yish ne ta'voor, to ro hek-o un **Kukt-o Shir**, o Shir ro m-tom un myet hono o-dak à.‡

7 Wu haarū co wu goksuru ka takurda-o un komo ur-re o un ka wu ro ur-she'et un ka kwuur-o à.

8 Bo wu gokste ka takurda-o ro m-gen ne à, ka rii-ye un hoog nass-ye un sek-ye ne ur-kwooz un nass [24] ye heerū un her-o un Ya o-Rwug o-Ca. Ko wu ke be-de un ye ro o-moro ne un tur-de o-zinariya ne shiishe un rii-yo m-shi'igin, to ka to un esente-de un kon-se un hun-ne ye Shir se ye kone à.§ 9 Ye hurū sep-o pu-o, ye ro m-zee:

“Wo wu bo'ose goks un ka takurda-o pu'usse-o komo o ke'es reke-to un o o ups o.

Remen n-ga a ro hoostu wo,
komo un mar-m ru mo ur-seke
o rundute Shir hun-ne n-me
un ko o ke baag-o, ut-rem ne,
un buug-to un hun-ne ne ut-dak ne.*

10 O muutu ye, ye waragte yan-Cow un kon-se **Shir**,

† **Bor-us taan:5** 5:5 Hyen komo: Taka 49:9; Isha 11:1,10.

‡ **Bor-us taan:6** 5:6 Hyen komo: Isha 53:7; Zeka 4:10. § **Bor-us**

taan:8 5:8 Hyen komo: Bong 141:2. * **Bor-us taan:9** 5:9 Hyen komo: Bong 33:3; 98:1; Isha 42:10.

ye nomoté Shir m-senge,
komo yea nom ut-gwomo be-de un hun-ne
ye un hono o-dak.”†

11 Ka da-de um dooru m-gwot komo, um
hoguru cor-se ut-sep se un **yan-tom-ye Shir** ye
arge dugu-us op so-o dugu-us op [100,000,000] à.
Ye ro eso eso ye rigumsuru ka kwuur-o, un ka
rii-ye un hoog-ye nass-ye ne, komo un ka sek-ye
ye ne.‡ 12 Ye ro un hu un ka sep-o ye ro m-muut:
“Ya o-Rwuug o-Ca yo a hoë à,
yo bo’oste goks ur-beeb, o-kwum ne, us-
nap ne,
m-’wons ne,
ut-gos ne, m-seps ne, ur-bongon ne!”

13 Komo um hoguru hon un bo un rii-yo Shir
hwoone n-Ton shir n-dak ne à, komo un kus-o n-
dak ne, n-me m-sa ne. Kap o un rem-se un hoog
se ro un hu un ka sep-o:
“Depete se ya’as ur-bongon,
ut-gos ne, m-seps ne, ur-beeb ne,
be-de un ka wu ro ur-she’et un ka kwuur-o ut-
gwomo o à,
komo un ka Rwuug-o o-Ca yo ne,

o-da har da-o ba m-ta!”

14 Ka rii-ye un hoog nass-ye shasuru, **“Amin!”**
Komo ka sek-ye ye heeru, ye nomuru Shir ur-
bongon un ka Ya Rwuug-o Ca-yo ne.

Bor-us cind

*Ka Ya o-Rwuug o-Ca yo ke’este
ka reke-ut cind-to ur-takan to*

† **Bor-us taan:10** 5:10 Hyen komo: Rwu 19:6; Hyan 1:6.

‡ **Bor-us taan:11** 5:11 Hyen komo: Dane 7:10.

¹ Mɛ gʊt, ʊm hyanʊrʊ ká Ya o-Rwʊʊg o-Ca yo ke'estɛ reke-de ʊr-takan be-de ʊt-ta'yoor tɔ ʊn ká takurda-o. Ka da-de ʊm hogʊrʊ o-gaan be-de ʊn ka rii-yɛ ʊn hoog nass-yɛ yo 'yonstɛ ɔ ken cɔr-o ʊntʊn dwʊm-de o-dàkàr, “Haan!” ² ʊm gwotʊrʊ, ʊm hyanʊrʊ jɔk-o pus-yo reɛ. Wan-da-mɔ ʊn yo ro o-ta nɛ ʊt-kom, o-gond nɛ yerese ʊn hi-de ʊn wʊ. Komo wʊ ruurʊ ʊntʊn nɛt-wʊ rɛ ʊr-hɔ à remen wʊ doot rɛ ʊr-hɔ.*

³ Bɔ ká Ya o-Rwʊʊg o-Ca yo ke'estɛ reke-ʊr ayoore-de à, ʊm hogʊrʊ rii-yo ʊn hoog o-ayoore-yo zeeg, “Haan!” ⁴ Yo ken jɔk-yo rwʊʊnʊrʊ o-jaas yo záá. A ya'ʊ wan-da-mɔ ʊn yo caari-o o-magay ʊr-beɛb nɛ wʊ dostɛ she'et-de m-gwʊgwʊ ʊn hɔno o-dak, a inʊrʊ ʊr-gun ʊn hoom-de ʊn hun-nɛ nɛ kɔ kenɛ.†

⁵ Bɔ ká Ca-yo ke'estɛ reke-ʊr atette-de à, ʊm hogʊrʊ rii-yo ʊn hoog o-atette-yo zeeg, “Haan!” ʊm gwotʊrʊ n-ton, ʊm hyanʊrʊ jɔk-o rim-yo. Wan-da-mɔ ʊn yɔ rɔ ʊn rii-yo ʊr-me nɛ ʊn kom-tɔ ʊn wʊ.‡ ⁶ Komo ʊm hogʊrʊ ɔ ken cɔr-o rwʊʊntɛ be-de ʊn ka rii-yɛ ʊn hoog nass-yɛ ɔ rɔ m-zɛɛ, “Kɔk-de ʊn yege-hyò\$ hond hond ʊn hwɔr-yɛ ʊr-gʊwʊs de ʊn hɔ-ʊr gaan nɛ. Kɔk-ʊt tet-tɔ ʊn yege-nat* hond hond ʊn hwɔr-yɛ ʊr-gʊwʊs de ʊn hɔ-ʊr gaan nɛ. Amba taase o sabarse m-nɔw ʊn m-mɔdi nɛ á.”

⁷ Da-o ká Ya o-Rwʊʊg o-Ca yo ke'esɛ reke-ʊr

* **Bɔr-ʊs cind:2** 6:2 Hyen komo: Zɛka 1:8; 6:3,6. † **Bɔr-ʊs cind:4** 6:4 Hyen komo: Zɛka 1:8; 6:2. ‡ **Bɔr-ʊs cind:5** 6:5 Hyen komo: Zɛka 6:2,6. § **Bɔr-ʊs cind:6** 6:6 ʊt-Girik: arkama.

* **Bɔr-ʊs cind:6** 6:6 ʊt-Girik: barari.

anasse-de à, um hoguru ka rii-yo un hoog anasse-yo zeeg, "Haan!" ⁸ Um gwoturu kanē un co re. Um hyanuru yo ken jok-yo kukurse. Jin-de un wan-da-mo un yo komo de ro "m-Mar," komo yo ro wu m-dorbe à "Saag-se." A ya'u ye ur-beeb un buug-ur gaan be-de un buug-ut nass-to un yanshe'et-de un hono o-dak, remen ye hoomté ye ut-magay, un mer ne, us-gom ne, komo un nem-ye ut-kot ne.†

⁹ Da-o ká Ya o-Rwuug o-Ca yo ke'ese reke-ur ataane-de à, um hyanuru be-de un 'wun-de o-hana hoog-mo un ka ye a hoome remen ye ko'otte Ma-to Shir hur-ur gaan m-she ne, komo un rure un hun-ne ne ma-ut Yeso wu he ye hoks m-gu à. ¹⁰ Ye 'yonsu us-cor deen ye zeeru, "Wan-Koyan, Wa-ur-Beeb kap, Wa-o-nip komo So-wu, ¿se de ke ho-de o he piishe un hun-ne ye un kà hono o-dak o ut-ma? ¿Komo yan da-o o he ye m-rangse remen ye hoog te? ¿De ke ho-de o he te m-muse?" ¹¹ Kap mo un ye ko wu ke a ya'suru wu matuku-ur seeb-de ur-pus-de. Komo a ruru ye unze ye wuwe ya o-da hiin, se a shooste bo a cone à, un or un ye ne campo-ne un ne'a-ne ne ye a he m-ho **yan-dor Yeso** bo a ho ye à.

¹² Ka da-o um hyanuru Ya o-Rwuug o-Ca ke'este reke-ur acinde-de. A nomuru mo ken caari-mo un nukte-mo o-dak mo. Ho-ur warguru ur-rimde untun gwodo-o rim-o, o-reng komo da-o gaan-yo warguru o-jaas yo záá untun m-hyó.‡ ¹³ Ka da-o yege-regen komo ye hyemenuru n-dak untun

† **Bōr-ūs cind:8** 6:8 Hyen komo: Izik 14:21. ‡ **Bōr-ūs cind:12** 6:12 Hyen komo: Hyan 11:13; 16:18; Isha 13:10; Jowe 2:10,31; 3:15; Mati 24:29; Mark 13:24-25; Ruka 21:25.

bō mat-de o-rum yo ba m-nēn rō m-hyemene yo-mō m-'wōns bu'ū yo à. § 14 A pussurū o-ke'ente bō a m-pus ūn rii-ō ūr-rūt à, komo a dossurū kō o ke haag-ō ūn kō o ke dak-ō n-tēte de m-hō o nē ūn be-tō ūn to.*

15 Ka da-ō gwōmo-nē ye o-dak, ya-ūt-con ūn gos-ye nē, ye ūn karma-nē, ūn ya-o-kwūm nē, ūn ya-ūr-beeb nē, guw-nē ūn yan-ba-m-guw nē nē kap, ye argū m-wukē n-me ūt-wu, ūn pak-tō ūt-haag nē. † 16 Ye zēerū eeg-se ūt-haag ūt-ta'ar nē, ye zēerū tō, "He'en nō be ūn tē nō mō'og tē ūntaase tē hyen co-ō ūn ka wū rō tara ūn kwūūr-ō ūt-gwōmo à, komo taase ryaab-se ūn ká Ya o-Rwūug o-Ca yo kum tē. ‡ 17 Remen caari-de ūr-hō de ūn ryaab-se ūn ye woosunte, ¿wan wū he hoks m-es?" §

Bōr-ūs ta'yoor

*Hun-nē dugu-ūs zungu ūn
kwooz-ūt yoor ūs-nass [144,000]*

1 Ka da-de ūm hyanūrū **yan-tōm-ye Shir** nass eso eso ūn pa'aso-ūt nass-tō ūn hōno o-dak. Ye wenūrū m-yo mō ūn kō de ke kwūss-de m-hund n-tōn o-dak. Ye bōpurū yo-mō ūn kwūss-ūt nass taase mō hund o-dak kō n-tōn m-sa kō ūn yo ken

§ **Bōr-ūs cind:13** 6:13 Hyen komo: Isha 34:4. * **Bōr-ūs cind:14** 6:14 Hyen komo: Hyan 16:20. † **Bōr-ūs cind:15** 6:15 Hyen komo: Isha 2:19,21. ‡ **Bōr-ūs cind:16** 6:16 Hyen komo: Hose 10:8; Ruka 23:30. § **Bōr-ūs cind:17** 6:17 Hyen komo: Jowe 2:11; Mara 3:2.

'yo-yo.* ² Komo ūm hyanurū wū ken **wan-tom-wu Shir** wū rō m-rwūun sō ūr-horan. Wū rō ūn reke-de Shir ne wan-hoog. Komo wū kangsurū ka **yan-tom-ye Shir** ye nass ka ye a ya'e gwomo-to ye hogusse o-dak m-sa ne m-hoog à. ³ Wū zeerū ye, "Wasū nō! Nō hogusse o-dak kō m-sa ūs-'yo ne m-hoog á se a kemeste ka reke-de Shir de ūn zwon-to ūn yan-gūw-mō ūn wū."† ⁴ Ka da-de **wan-tom-wu Shir** ūn or ūn wū ne yan-tom ye Shir, kemeṭe myet-mō gūw-ne ye Shir. Ūm hogurū moor-to hun-ne ye ka yan-tom ye keme o-napa remen ye rō gūw-ne ye Shir à dugu-ʊs zungu ūn kwooz-ūt yoor ūs-nass [144,000] ka ye a keme ka napa-de à ye es mō baag-to ūn **Isra**-ne kap.

⁵ Ka yan-tom ye keme o-napa:

Sō ūn baag-o **Yahuda** dugu-ʊs op ūs-yoor [12,000],

Sō ūn baag-o Ruben dugu-ʊs op ūs-yoor [12,000],

Sō ūn baag-o Gad dugu-ʊs op ūs-yoor [12,000],

⁶ Sō ūn baag-o Asher dugu-ʊs op ūs-yoor [12,000],

Sō ūn baag-o Napari dugu-ʊs op ūs-yoor [12,000],

Sō ūn baag-o Manase dugu-ʊs op ūs-yoor [12,000],

⁷ Sō ūn baag-o Simon dugu-ʊs op ūs-yoor [12,000],

Sō ūn baag-o **Rewi** dugu-ʊs op ūs-yoor [12,000],

* **Bɔr-ʊs ta'yoor:1** 7:1 Hyen komo: Irmī 49:36; Dane 7:2; Zeka 6:5. † **Bɔr-ʊs ta'yoor:3** 7:3 Hyen komo: Izik 9:4,6.

So ʁn baag-o Issakar dugu-ʁs ʁp ʁs-yoor
[12,000],

⁸ So ʁn baag-o Zeburun dugu-ʁs ʁp ʁs-yoor
[12,000],

So ʁn baag-o **Yusuhu** dugu-ʁs ʁp ʁs-yoor
[12,000],

So ʁn baag-o **Banyamin** dugu-ʁs ʁp ʁs-yoor
[12,000].

⁹ Bʁ tʁ ka aragte à, ʁm gwʁtʁrʁ ʁm 'wʁs de
ken caari-de ʁr-mʁʁʁ de ʁn yan-ba-m-kʁkʁp ʁt-
mʁʁ ne ye arge m-ʁʁg à. Ye rwʁunte sʁ ʁn kʁ
tʁ ke dak-tʁ, ʁn kʁ tʁ ke baag-tʁ ne, ʁn kʁ ye ke
hun-ne ye ne, ʁn kʁ de ke rem-de ne. Ye rʁ eso
eso her-ʁ ʁn ká kwʁr-ʁ ʁn co-ʁ ʁn ká Ca-yo. Ye
cʁpste matuku-ʁt seeb-tʁ ʁt-pus tʁ, ye bʁps jet-
se o-dʁbinʁ ʁn kom-tʁ ʁn ye. ¹⁰ Ye 'yonsʁ ʁs-cʁr
deen ye zeeru,

“Gwʁ rwʁunte be-de ʁn Shir na,
wʁ rʁ tara ʁn kwʁr-ʁ ʁt-gwʁmo à,
ʁn ká Ca-yo ne!”

¹¹ Kap ʁ ʁn yan-tʁm-ye ʁn Shir komo ye
rigʁmsʁrʁ ká kwʁr-ʁ eso eso, ʁn ka sek-ye
ne, komo ʁn ká rii-ye ʁn hoʁg nass-ye ne. Ye
kwʁktʁrʁ ʁn her-ʁ ʁn ká kwʁr-ʁ, o-co n-dak ye
nomoru Shir ʁr-bʁngʁn. ¹² Ye senguru m-zee,

“**Amin!** ʁr-bʁngʁn, m-seps ne, ʁs-nap ne,
ʁn 'ya m-yar ne, ʁt-gʁs ne,
ʁt-gwʁmo ne, m-'wʁns ne kap rʁ be-de Shir na
ba m-ta har ya nomot! **Amin!**”

¹³ Ka da-ʁ wan-gaan be-de ʁn ká sek-ye ye ʁr-
kwʁʁz ʁn nass [24] citʁ me, wʁ zee, “¿Wan ne
ye ya ʁn matuku-ʁt seeb-tʁ ʁt-pus tʁ? ¿Komo ke
sʁ-ʁ ye rwʁune?”

14 Um zeeru wu, “Gos-wu, o nepste.”

Ka da-de wu zeeru me, “Ye ka ye ro hun-ne ye possune be-de un re ur-koob ur-gos-de à. Ye un so'os matuku-ut seeb-to to un ye un hyó-mo un ká Ca-yo, ye mustu to ut-pus to.‡

15 “O hante ye est un her-o
un kwuur-o ut-gwomo to Shir,
komo ye un nom m-senge
m-tet, m-how ne n-me un Pyo-o un wu.

Komo ka wu ro tara un ka kwuur-o ut-gwomo à
wua she'et be-ur gaan un ye ne komo wu 'er
ye.

16 Yea do hoge m-mer á, yea do hoge o-**swoot** á,
yea do hyan n-noonho-o ur-ho á ko o ken
hund-o á.§

17 To ka a kor remen ká Ca-yo ro un tete-de
un ka kwuur-o à yo he ye m-'er.

Komo yo a dorutte ye ha-mo un yish-to
un ho-mo un hoog.

Komo Shir a pe'eg yish-mo un ye kap.”*

Bɔr-ʊs eer

Reke-ur ata'yoore-de

1 Da-o Ya o-Rwuug o-Ca ke'ese reke-ur
ata'yoore-de à, a reesu ceen n-Ton shir har
rii-yo wo purug-de un kwom-o gaan à.

‡ **Bɔr-ʊs ta'yoor:14** 7:14 Hyen komo: Dane 12:1; Mati 24:21;
Mark 13:19. § **Bɔr-ʊs ta'yoor:16** 7:16 Hyen komo: Isha 49:10.

* **Bɔr-ʊs ta'yoor:17** 7:17 Hyen komo: Bong 23:1; Izik 34:23;
Bong 23:2; Isha 49:10; Isha 25:8.

² Ka da-o ʊm hyanurʊ **yan-tɔm-ye Shir** nɛn ta'voor eso eso ʊn co-o Shir, komo a ya'asurʊ ye kar-ʊt ta'voor-to m-hur.

³ Ka da-o wʊ ken **wan-tɔm-wu Shir** wʊ ʊn sheend-de o-zinariya nɛ ʊt-kom de ʊn rii-yo m-shi'igin, wʊ wɔonurʊ wʊ ɛsurʊ yow yow o-**hana** nɛ. A ya'asʊ wʊ rii-yo m-shi'igin deen remen wʊ mɔssʊtɛ ʊn kɔn-se ʊn hun-nɛ ye Shir nɛ, n-tɔn o-**hana** o-zinariya o rɔ ʊn hɛr-o o-kwuur à.* ⁴ Hyé-de ʊn ka rii-yo m-shi'igin mɔ mɔssɛ ʊn kɔn-se ʊn hun-nɛ ye Shir nɛ, daarʊ n-tɔn be-de Shir cir-mɔ ʊn be-de o-**hana**, be-de **wan-tɔm-wu Shir** kapru yo à. ⁵ Ka da-de **wan-tɔm-wu Shir** shoosurʊ ka sheend-de m-tʊks de wʊ shoosurʊ o-ra rwʊʊn-mɔ ʊn ká **hana**-o, wʊ jondurʊ de ʊn hɔno o-dak. A nomorʊ o-dákàr, o-zaaz nɛ, ʊs-myakt nɛ, komo dak-o nukturʊ.†

Kar-to m-hur ʊt-nass to ʊr-takan

⁶ Ka da-de ká **yan-tɔm-ye Shir** ye ta'voor ʊt-kar nɛ ʊt-ta'voor ye zongurʊ ye hurut to.

⁷ **Wan-tɔm-wu Shir** wʊ ʊr-takan hururʊ kar-o ʊn wʊ. A hyanurʊ ta'ar-ye ʊn kem o-ra nɛ, mɔssɛ m-hyó nɛ a duusundurʊ ʊn hɔno o-dak. Ka ra-o tʊksurʊ buug-ʊr gaan be-de ʊn buug-ʊt tet-to ʊn hɔno o-dak, ká ra-o tʊksurʊ komo buug-ʊr gaan be-de ʊn buug-ʊt tet-to ʊs-'yo ʊn pɔ-ʊt yar-to nɛ.‡

⁸ Ka da-de **wan-tɔm-wu Shir** ayoore-wʊ hururʊ kar-o ʊn wʊ, a jorburʊ o ken Haag-o o-ra o-rʊw rʊw n-mɛ m-sa. Buug-ʊr gaan be-de ʊn

* **Bɔr-ʊs eer:3** 8:3 Hyen komo: ɛmos 9:1; Rwʊʊ 30:1,3.

† **Bɔr-ʊs eer:5** 8:5 Hyen komo: Rewi 16:12; Izik 10:2; Rwʊʊ 19:16; Hyan 11:19; 16:18. ‡ **Bɔr-ʊs eer:7** 8:7 Hyen komo: Rwʊʊ 9:23-25; Izik 38:22.

buug-ut tet-to m-sa wakturu m-hyó, ⁹ Buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to un rii-ye un hoog-ye ro n-me un ka sa-mo à maruru. Buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to un hat-to m-sa saburu.

¹⁰ Ka da-o **wan-tom-wu Shir** atette-wu hururu kar-o un wu. Yo ken caari-yo o-regen yo he'enuru zee-mo n-ton yo ro un re o-ra untun us-myak rwun-mo n-ton. Yo he'eburu un buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to ut-roog komo un yish-to m-ho ne. § ¹¹ Jin-de un ka regen-yo komo "Gaag-de." Yo muuturu buug-ur gaan-de m-ho kap be-de un buug-ut tet-to un ka ho-mo warguru ur-gaag. Hun-ne ut-moor ne ye swo ka ho-mo à ye maruru, remen gaag-de un mo.*

¹² Ka da-de **wan-tom-wu Shir** anasse-wu hururu kar-o un wu. A wosuru buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to ur-ho, buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to o-reng, komo buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to un yege-regen warguru o-comb. Buug-ur gaan-de m-how ba m-cecar, kaane komo buug-ur gaan-de m-tet. †

¹³ Ka da-o um gwoturu, um hoguru yo ken gwom-yo yo ro us-kan bo yo ro m-hukse n-ton m-yo à. Yo ro m-zee, "Rii-yo ur-'won! Rii-yo ur-'won! Rii-yo ur-'won, be-de un kap o un hun-ne ye un hono o-dak remen rem-se he m-kor da-o **yan-tom-ye Shir** nen tet ye hure kar-to un ye!"

§ **Bor-us eer:10** 8:10 Hyen komo: Isha 14:12. * **Bor-us eer:11** 8:11 Hyen komo: Irimi 9:15. † **Bor-us eer:12** 8:12 Hyen komo: Isha 13:10; Izik 32:7; Jowe 2:10,31; 3:15.

Bor-us jero

Kar-o ataane-o

¹ **Wan-tom-wu Shir** ataane-wu huru kar-o un wu. Um hyanuru regen-yo he'ene rwuun-mo n-Ton shir haan-mo n-dak à, komo a ya'asuru wu rii-yo un tiks un 'wugupte-o un ka kuub-o ur-duw o. ² Da-o wu tikshe ka kuub-o à, de ken hye-de rwuunuru sa o zee hye-de un caari-o o-ra, har ka hye-de rwo'u ur-ho un kus-o n-ton ne nom o-comb.* ³ Yege-'e rwuunuru n-me un ka hye-de, ye ciruru un hono o-dak, a ya'u ye gwomo-to us-tot untun yege-tot.† ⁴ A kewsu ye komo un taase ye sabarse po-to n-dak, ko ut-ran, ko us-'yo, se de hun-ne ye rotte napa-o Shir un zwon-to un ye á.‡ ⁵ A 'ya ye gwomo-to un ho un net á, se de ye rangse hun-ne har reng-us taan. Ye ya'ag hun-ne m-reeten untun reeten-mo un totonte-o o-tot. ⁶ N-me un ka ho-to hun-ne a hoob m-mar, amba yea kum á. Yea dishé m-mar amba moa yage m-haan.§

⁷ Ka 'e-ye sha'ag jok-ye a zongse remen ur-gun à. Hi-to un ye ro yeresse untun gond-to o-zinariya, co-se un ye komo sha-mo un co-se un hun-ne.* ⁸ Hi-se un ye untun hi-se un ne'a, yin-ye un ye untun yin-ye o-zur.† ⁹ Ye copuru matuku-to ut-kwom n-te un be-to un ye, go un to hun-ne ro m-cop remen ur-gun à, zaáz-o un kukun-to un

* **Bor-us jero:2** 9:2 Hyen komo: Taka 19:28. † **Bor-us jero:3** 9:3 Hyen komo: Rwu 10:12-15. ‡ **Bor-us jero:4** 9:4 Hyen komo: Izik 9:4. § **Bor-us jero:6** 9:6 Hyen komo: Ayub 3:21; Irmi 8:3. * **Bor-us jero:7** 9:7 Hyen komo: Jowe 2:4. † **Bor-us jero:8** 9:8 Hyen komo: Jowe 1:6.

ye m-shas untun zááz-o un jòk-ye ur-gun.‡ ¹⁰ Ye ro us-tur ne, se un tot un hun-ne untun yege-tot. Tur-se un ye rangsute hun-ne har reng-ús taan. ¹¹ Ye ro un ko-Gwomo ne, wu ye ro un kus-o un wu à, wu ro ká **wan-tòm-wu Shir** wu a ya'ase gwomo-to un ká kuub-o ur-duw o à. Jin-de un wu un rem-de **ut-Ibra** “Abaddon” wu, ut-Girik komo, “Aporiyon” Wata “Wan-hom un hun-ne.” ¹² Rii-yo ur-'won de ur-takan aragte, kuks ut-voor to roone à.

Kar-o acinde-o

¹³ Ka da-de **wan-tòm-wu Shir** acinde-wu huru kar-o un wu, um hoguru o ken cor-o ro m-rwuun be-de un ka kar-ut nass-to un **hana-o** un zinariya o ro un her-o Shir à. § ¹⁴ Ka cor-o zeeru **wan-tòm-wu Shir** acinde-wu, ka wu ro o-kar ne ut-kom à, “Ho'osune ka yan-tòm ye Shir nen nass-ye ye ro ke'o un roog-o o-Yupireti à!” ¹⁵ Ka **yan-tòm-ye Shir** nen nass-ye, a un ho'osundu ye remen ye hoot buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to un hun-ne ye un hono o-dak. Shir ess ka yan-tòm ye remen ká da-o un ká ho-de, un ká reng-yo un ká hak-o ne. ¹⁶ Um hoguru moor-to un ka karma-ne ye n-ton un jòk woose miriyon zungu-ús voor [200,000,000].

¹⁷ Da-o um hyane ka jòk-ye un yan-da-se un ye ne à, ye ro untun kaane: matuku-to un ye to ut-kwom ut-jaas to zàà untun o-ra, un to ken ne untun sha-mo o-comb un ho-mo ut-wa ne un mo ut-ru ne. Ko yo ke jòk-yo komo hi-de un yo

‡ **Bor-ús jero:9** 9:9 Hyen komo: Jowe 2:5. § **Bor-ús jero:13** 9:13 Hyen komo: Rwu 30:1-3.

rō untun de o-zur, komo ta'ar-tō un caari-o o-ra m-rwuun un nu-o un ye ur-'hye ne. ¹⁸ A hooru buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-tō un hun-ne un ká ta'ar-tō un caari-o o-ra tō, ur-'hye m-tukne de rwuune un nu-se un ye à. ¹⁹ 'Wons-mō un ka jok-ye rō un nu-se un ye, un tur-se un ye ne komo. Tur-se un ye komo rō ut-hi ne untun tō un hwo un gwomo-tō un hogusse un hun-ne m-hoog ne.

²⁰ Amba ka hun-ne ye mare un ka rangse-o á, ye kwangute m-waktune be-de Shir. Ye senguru un kwukte un **ya-ut-kot** m-gir ne un saw-tō a nome ut-kom à un zinariya, kō azorpa à, kō un kwom-ut jaas-tō, kō ur-ta'ar, kō us-'yo, toa hoks m-hyan á, toa hoge á, toa hoks m-arag á.*

²¹ Komo ye kon a soksu ye **ba'as-tō** un hun-ne ye ye hoome á, kō hyat-tō ye nome un bu-yo un mor, o-ás, kō hyow-de un ye á.

Bōr-ūs op

*Wan-tōm-wū Shir un
ya o-takurda o-rek yo ne*

¹ Ka da-de ne, um dooru m-hyan un ko-caari-wu un ko-beeb-wu un **wan-tōm-wū Shir** rō m-kerguna zee-mō un n-Ton shir. Ke'ente-ut hokkussute wu, o-gwanga ne un hi-de wu. Co-o un wu us-myakt untun ur-ho, na-se un wu untun ser-tō o-ra. ² Wu rō un ya o-takurda o-rek yo ne upsusse un kom-tō un wu. Wu essuru na-o un wu o ur-re n-me m-sa, na-o ur-kwanta komo o-dak.

* **Bōr-ūs jero:20** 9:20 Hyen komo: Bōng 115:4-7; 135:15-17; Dane 5:23.

³ Wʊ rwunturʊ ɔr-o o-zaaz untun o-zur. Bɔ wʊ 'yonstɛ ɔr à, dākàr-ʊt ta'yoor shasurʊ un caari-o o-zaaz. ⁴ Bɔ ka dākàr-ʊt ta'yoor-tɔ tepertɛ à, um zongurʊ um genet. Amba um hogurʊ o ken ɔr-o cepentɛ ʊt-ma rwuun-mo n-Ton o rɔ m-zɛɛ, "Rii-yo ka dākàr-ʊt ta'yoor-tɔ rwɔrɛ à, wɔ jar o gen á ma-tɔ m-rwuuntɛ tɔ á!"

⁵ Ka da-de, ka **wan-tɔm-wʊ Shir** wʊ um m-hyanɛ eso na-o gaan n-mɛ m-sa na-o gaan o-dak à, wʊ jaksurʊ kom-o un wʊ o ʊr-rɛ n-Ton shir.

⁶ Wʊ tondurʊ un jin-de wan-hoog-mo un ba m-ta har ya nomot, wʊ nomɛ Ton-o shir un kap o un rem-se rɔ nɛ n-mɛ un o à, komo o-dak un rem-se rɔ n-mɛ un o à, m-sa un kap rem-se rɔ n-mɛ un mo à! **Wan-tɔm-wʊ Shir** zɛerʊ, "Naas o da-o kus á! ⁷ Da-o **wan-tɔm-wʊ Shir** ata'yoore-wʊ hure kar-o un wʊ à, ka da-o Shir he m-shoos un sɛngɛ-mo un wʊ. Tɔa kor untun bɔ wʊ rure guw-nɛ yɛ un wʊ yɛ rɔ un rwɔr un ma-tɔ un wʊ à."*

⁸ Ka da-de um doorʊ hoge un ka ɔr-o n-Ton shir o doorʊ mɛ zɛɛ komo, "Neke o gɔks ká ya o-takurda o-rɛk yo yo, yo rɔ upsusɛ un kom-tɔ un **wan-tɔm-wʊ Shir** wʊ rɔ eso na-o gaan o-dak o-gaan n-mɛ m-sa à."

⁹ Um nekurʊ be-de **wan-tɔm-wʊ Shir** um zɛerʊ wʊ ya'as mɛ ká ya o-takurda yo. Wʊ zɛerʊ mɛ, "Gɔks yo o ti. Yo a nom m-rɛrɛm un nu-o ru untun sɔ. Amba wɔ ɔrusɛ ya-yo a nom ʊr-gaag n-mɛ ʊt-mɛn." ¹⁰ Ka da-de um gɔksurʊ ká ya o-takurda yo un kom-tɔ un **wan-tɔm-wʊ Shir**. Um

* **Bor-ʊs op:7** 10:5-7 Hyen komo: Rwuʊ 20:11; Kara 32:40; Dane 12:7; Eɓos 3:7.

ti'iru yo. Yo nomuru m-rerem untun so un nu-o re, amba bo um komte m-ti à, men-ut re wargu ur-gaag.† ¹¹ Ka da-o a dooru me m-rure unze, “Se o rur rii-yo he m-kor kanē un co komo à be-de un buug-to un hun-ne, hon ut-dak, ko de ke rem-de, un gwomo-ne ne.”

Bor-us op o-gaan

Yan-su'e un Shir nen yoor

¹ Ka da-o a ya'asu me o-ko yo ur-me'es, komo a zeeru me, “Neke o me'es **Pyo-o Shir o-hana** ne. O oog ye ro ur-bongon n-me un o à.* ² Amba taase o me'es 'woog-o n-do, remen a ya'assute ye ro **Yahuda**-ne á. Yea yawag bo-o ba m-kukop har us-reng kwooz-ut yoor us-yoor [42].†‡ ³ Man 'ye yan-swo-us re nen yoor ur-beeb. Yea cup matuku-to un tuk-mo ut-men, yea rur Ma-to Shir har ut-ho o-dugu un zungu-us yoor un ho-ut kwooz-ut tet [1,260].” ⁴ Ka **yan-Rwor un Ma-to Shir** ye nen yoor-ye ro 'yo-se o-zetun us-yoor un ka pitirra-ut yoor-to ne to ro shero shero un her-o Wan-Koyan wu un hono o-dak à. § ⁵ Urege wu ken wu ro m-senge wu hogussute ye m-hoog, ra-o a rwuun un nu-se un ye o tuks yan-yage-to un ye. Un kaane, kap o un yan-yage-to un ye he m-merme. ⁶ Ye ro ur-beeb ne ye tigitē kus-o n-ton remen taase a hye kem un ka ho-to yette un

† **Bor-us op:10** 10:10 Hyen komo: Izik 2:8—3:3. * **Bor-us op o-gaan:1** 11:1 Hyen komo: Izik 40:3; ZeKa 2:1-2. † **Bor-us op o-gaan:2** 11:2 Hak-us tet ur-purug. ‡ **Bor-us op o-gaan:2** 11:2 Hyen komo: Ruka 21:24. § **Bor-us op o-gaan:4** 11:4 Hyen komo: ZeKa 4:3,11-14.

kɔ'ot-o ʊn ma-ʊt re à. Ye rɔ ʊr-beeb ne be-de ʊn ruw-se m-hɔ, ye mustu se m-hyó; komo ye ʊr-beeb ne ye hantute hono o-dak kɔ mɔ ke gɔ ʊn rew-m yɔ-mɔ mɔ ʊn kap da-o ye cone à.*

⁷ Da-o ye komse rwor ʊn tom-o ʊn ye à, ka da-de ká nem-yo o-kot yo rwuune n-me ʊn kuub-o ʊr-duw à he ye m-kup yo jiish ye ʊr-beeb komo yoa re ʊr-hɔ ʊn ye, komo yo hoom ye.† ⁸ Komo a rus u-to ʊn ye ʊn cow-yo ʊn ka caari-o o-bɔ o o a kemte Wan-Koyan-wu ʊn ye à. A ʊn hongse jin-de ʊn ka bɔ-o o-**Sodom** ne, o-**Masar** ne. ⁹ Komo hɔ-ʊt tet ʊr-purug buug-to ʊn hun-ne, kɔ o ke baag-o, kɔ de ke rem-de ʊn kɔ to ke dak-to ne, yea morge ye gut ka u-to, komo ye wen a duk to. ¹⁰ Hun-ne ye ʊn hono o-dak a nom o-zak remen mar-mɔ ʊn ka **yan-Rwor ʊn Ma-to Shir** ye yoor. Yea nom o-biki, ye tomte or ʊn ye ne m-yar remen ka **yan-Rwor ʊn Ma-to Shir** yoor-ye ye hante ka hun-ne ye ʊn hono o-dak ye o-range à.

¹¹ Amba bɔ ka hɔ-ʊt tet-to ʊr-purug aragte à, shik-mɔ ʊn hog rwuunu be-de Shir mɔ cowuru be-de ʊn ye. Ye inu eso eso ʊn na-se ʊn ye. Gyer-o reeru bɔ ʊn ka ye hyanu ye à.‡ ¹² Ka da-de ye hoguru caari-o o-cɔr rwuun-mɔ n-Tɔn shir o rɔ ye m-zee, “Daan nɔ kane!” Ye argu m-da n-Tɔn shir n-me ʊt-ke'ente, yan-yage-to ʊn ye rɔ gut.§

* **Bɔr-ʊs ɔp o-gaan:6** 11:6 Hyen komo: 1Gwm 17:1; Rwu 7:17-19; 1Sam 4:8. † **Bɔr-ʊs ɔp o-gaan:7** 11:7 Hyen komo: Dane 7:7,21; Hyan 13:5-7; 17:8. ‡ **Bɔr-ʊs ɔp o-gaan:11** 11:11 Hyen komo: Izik 37:10. § **Bɔr-ʊs ɔp o-gaan:12** 11:12 Hyen komo: 2Gwm 2:11.

¹³ A kanɛ ʊn ka da-o, a nomurʊ mɔ ken caari-mɔ ʊn nukte-mɔ o-dak mɔ, buug-ur gaan be-de ʊn buug-ut ɔp tɔ ʊn ka bɔ-o wurmurʊ. O hooru hun-ne dugu-ʊs ta'yoor [7,000]. Hun-ne ye kuse à ye hoguru o-gyer deen, ye sekemsuru Shir-wu n-Ton.*

¹⁴ Rii-yo ʊr-'wɔn ayoore-yo aragte, komo rii-yo ʊr-'wɔn atette-yo ka roone m-moka.

Kar-o ata'yoore-o

¹⁵ **Wan-tom-wu Shir** ata'yoore-wu hururu kar-o ʊn wu, a hoguru ʊs-cɔr se m-'wɔns n-Ton shir se ro m-zee,

“Shir rwo'og gwomo-to ʊn hono o-dak
m-warag gwomo-ut Wan-Koyan na
ʊn **Kiristi** wu ma ʊn wu ne.

Komo wua nom ut-gwomo ba m-ta har ya
nomot!”†

¹⁶ Ka sek-ye ʊr-kwooz ʊn nen nass-ye [24], ye ro tara tara ʊn kwuur-to ʊn ye n-her o Shir, ye kwukturʊ co-se ʊn ye ro ʊn gwot o-dak, ye nomorʊ Shir ʊr-bongon. ¹⁷ Komo ye ro m-zee,

“Te bomog wo, Wan-Koyan Shir Wa-ut-Gwomo
kap,

wɔ wu ro m-moka à, komo wɔ wu ro n-ga à,
remen o dekse beeb ʊn du,
komo o takante gwomo-ut ru.

¹⁸ Dak-ut shiiste ʊs-ryaab, remen da-o ʊn ryaab-ʊs ru woosunte.

Da-o woosunte o a hette piishe ʊn margan-ne ut-
ma à,

* **Bɔr-ʊs ɔp o-gaan:13** 11:13 Hyen komo: Hyan 6:12; 16:18.

† **Bɔr-ʊs ɔp o-gaan:15** 11:15 Hyen komo: Rwu 15:18; Dane 2:44; 7:14,27.

wōa ya'as **yan-Rwor un ma-to Shir** ur-'yons
ye rō guw-ne ru à.

Komo un yan-ba-m-kukop ne

un kap o un hun-ne ne ye ya'u wō m-sek à,
es-mō un caari-ne ha-mō un rek-ye.

Komo wōa saburse kap o un ye hante o sabre
o-dak à!"‡

¹⁹ Ka da-de a tikshuru **Pyo-o Shir** n-Ton shir.
Ka da-o a hyanuru kà ba-o un wu o un ess ut-ma
o n-me un Pyo-o un wu. A nomoru o ken myakt-
o, o-zaaz ne, o-dàkàr ne, un nukte-mō o-dak ne,
un caari-ye un ta'ar-ye un kem ne. §

Bor-us op us-voor

Wu ken ne'a-wu un caari-yo o-hwo ne

¹ Ka da-de um hyanuru to ken caari-to ut-hyat
to n-Ton o-shir. Um hyanuru wu ken ne'a-wu a
hokke ur-ho à, o-reng komo yo ro un kus-o un na-
se wu, un hi-de un wu komo wu ro ut-gond ne
to un regen op un voor [12]. ² Wu ro ur-uub ne,
komo wu dakuru kan remen hoog-mō un dwum-
to o-mat. ³ Ka da-de um hyanuru komo o ken
napa-o ut-hyat o n-Ton shir. Um hyanuru yo ken
caari-yo o-hwo o o-jaas yo yo, ut-hi ne ut-ta'voor
us-kar ne us-op, ut-gond ne ut-ta'voor un hi-to un
yo.* ⁴ Tur-de un yo wishuru buug-ur gaan be-de
un buug-ut tet-to un regen n-ton, komo yo jondu
ye n-dak. Ka da-de yo esuru 'ge un her-o un ka

‡ **Bor-us op o-gaan:18** 11:18 Hyen komo: Bong 2:5; 110:5;
115:13. § **Bor-us op o-gaan:19** 11:19 Hyen komo: Hyan 8:5;
16:18; 16:21. * **Bor-us op us-voor:3** 12:3 Hyen komo: Dane
7:7.

ne'a-wu, bō wu rō un ma-to mat à, zongse yo corute wà un ka ne'a-wu.† ⁵ Komo wu maturu wà un wu wan-campo, wu he nom un gwomo-to un hun-ne kap un ko-yo o-kwom à. Amba Shir rumsuru ká wà-wu wu deturu wu n-Ton o-shir be-de un kwuur-o un wu.‡ ⁶ Ka ne'a-wu komo wu somuru so o-kot. Wu nekuru be-de Shir ja'ase remen wu à, be-de a he wu m-gwot har ut-ho odugu un zungu us-voor un ho-ut kwooz-ut tet à [1,260].

⁷ Gun-ur argu m-inē n-Ton. Mikayer un **yan-tom-ye Shir** ye un wu ne ye dumuru un ka hwo-yo ne, ka hwo-yo komo un yan-tom ye un yo ne ye sengu ur-gun.§ ⁸ Amba gun-ur reeru ka hwo-yo, a yanu yan-tom ye un yo, komo a wenu ye she'et-de n-Ton shir bō un ka da-o. ⁹ Ka caariyo un ko-mong-yo hwo-yo, komo yo a m-aag **ko-gwomo-wu un ya-ut-kot** à, ka wu rō un egusse kap o un hun-ne ye o-dak à. A jorbu yo n-dak mosse un yan-tom ye un yo ne.*

¹⁰ Ka da-de, um hoguru o ken caari-o un cor-o n-Ton shir o rō m-zee,
 “M-moka gwu, ur-beeb ne, ut-gwomo ne to un Shir na,
 komo un beeb-ur **Kiristi** ne rwuunte.
 Remen a jorbussute wan-yage-ut or na ne n-dak,
 ká wu rō un ce'e un or na ne
 ut-ma un her o Shir m-tet, m-how ne à.†

† **Bor-us op us-voor:4** 12:4 Hyen komo: Dane 8:10. ‡ **Bor-us op us-voor:5** 12:5 Hyen komo: Isha 66:7; Bong 2:9. § **Bor-us op us-voor:7** 12:7 Hyen komo: Dane 10:13,21; 12:1; Ydas 1:9.

* **Bor-us op us-voor:9** 12:9 Hyen komo: Taka 3:1; Ruka 10:18.

† **Bor-us op us-voor:10** 12:10 Hyen komo: Ayub 1:9-11; Zeka 3:1.

11 Ye reeg ur-ho

un bu-yo un hyó-mo un Ya o-Rwuug o-Ca
 Komo ye reeg ur-ho un bu-yo ye rurute hun-ne
 ne
 ma-ut Yeso wu he ye hoks m-gu à.

Komo ye reeg ur-ho remen ye was un hoog-mo
 un ye ne á
 har gyer-o m-mar reet ye á.

12 Remen kaane, nom no o-zak myet no
 ye ro ur-she'et n-Ton shir à!

Amba hono o-dak m-sa ne toa warag rii-yo ur-
 'won!

Remen **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot**
 wu he'ebute be un no!

Wu shiishe us-ryaab,
 remen wu nepse da-o un wu teeste.”

13 Bo ka hwo-yo nepte a jorbute yo n-dak à,
 yo ciru rangse un ka ne'a-wu mate wan-campo
 à. 14 Amba a ya'uru ka ne'a-wu kukun-ut yoor-
 to un caari-yo o-gwom remen wu huksute n-ton
 ha-mo o-dakar be-de a jamsu wu à remen kane
 a he wu m-gwot a 'er wu be-de un ka hwo-yo har
 hak-us tet ur-purug.‡ 15 Ka hwo-yo rwunturu m-
 ho un nu-o un yo untun o-roog, unze remen ho-
 mo reet wu. 16 Amba dak-o guuru ka ne'a-wu,
 be-de un ups o-nu, o coruru ka ho-mo rwuune
 un nu-o o-hwo à. 17 Ka hwo-yo hogu ryaab-se
 un ka ne'a-wu deen. Yo 'yonsundururu ur-gun un
 baag-o un ka ne'a-wu ne, un ka ye ro o-dorotte
 un **karamsa**-to Shir ne à, ye eks komo un o Shir

‡ **Bor-ús op us-voor:14** 12:14 Hyen komo: Dane 7:25; 12:7.

unze ye ma Yeso ye ro. ¹⁸ Ka hwo-yo esuru n-te m-hyereg mo n-riib m-sa.

Bor-us op us-tet

Nem-yo o-kot

¹ Komo um hyanuru yo ken nem-yo o-kot yo m-rwuun n-me m-sa. Yo ro ut-hi ne ut-ta'voor, us-kar ne us-op, ut-gond ne ut-op un kar-se un yo. Komo un ko de ke hi-de, jin-ut ro kon to un yo'og-o Shir.* ² Ka nem-yo um hyane a yo sha'ag o-gu, amba na-se un yo nomuru ut-gos us-can ne deen un kanku-to m-seeb ne untun kanku-to un yo ken nem-yo, yo a m-aag o-beyar a. Nu-o un yo nomuru untun o o-zur! Ka hwo-yo ya'asu ka nem-yo beeb-de un yo, un kwuur-o un gwomo-to un yo ne, komo un beeb-de un yo ne de ut-gos.† ³ Um hyanuru hi-ur gaan be-de un hi-to un ka nem-yo, sa o zee a un hogussu de m-hoog mo he yo m-ho a, amba ka nat-o caari-o teeste. Barag-se un hun-ne un hono o-dak kap wargu be-de un ka nem-yo, ye sengu yo m-dore. ⁴ Hun-ne kwukturu ka hwo-yo remen yo ya'ag ka nem-yo ur-beeb. Ye kwukturu ka nem-yo komo, ye ro m-cit, "¿Wan wu ro untun ka nem-yo? Komo ¿wan wu ne he ur-gun un yo ne?"

⁵ Ka da-de a ya'uru ka nem-yo rwor un ma-to o-hwaa to un yo'og-o Shir, komo a ya'u yo ut-gwomo, yo nom bo yo cone a har us-reng kwooz-ut voor us-voor [42]. ⁶ Ka nem-yo haku nu-o un

* **Bor-us op us-tet:1** 13:1 Hyen komo: Dane 7:3; Hyan 17:3,7-12.

† **Bor-us op us-tet:2** 13:2 Hyen komo: Dane 7:4-6.

yo, yo cirū yo'og-ō Shir ūn reeb-tō ūn jin-de ūn wū ne, ūn be-de wū rō ūr-she'et ne à, kap komo ūn ye rō ūr-she'et n-Tōn shir ne à.‡ 7 A ya'uru ka nem-yo ūt-gwōmo remen yo nomot ūr-gūn ūn hun-ne ye Shir ne komo remen yo reet ye. A ya'u yo ūt-gwōmo tō ūn kō o ke baag-ō, ūn kō ye ke hun-ne ye ne, ūn kō de ke rem-de ne, ūn kō o ke dak-ō ne.§ 8 Kap o ūn hun-ne ye rō ūr-she'et ūn hōno o-dak à ye kwūkturu ka nem-yo. Ye rō ka ye a gene jin-tō ūn ye n-me ūn ka takurda-ō á. Ka takurda-ō rō takurda-ō ūn hōog o ūn ká Ya o-Rwuug o-Ca a pane à. Cin ba a ūn nōm hōno o-dak, ká Ca-yo gene jin-tō ūn ká hun-ne ye, ye he m-she'et ba m-ta à.*

9 Kap wū rō ūt-tō ne tō m-hoge à, yage wū hogeté!

10 Bōn wū a esse be-de ūn nōm m-guw à,
be-de m-guw a he wū m-es.

Komo bō ūn wū a esse a hō o-magay à,
o-magay a he wū m-ho.

Ūn gōn tō ka se hun-ne ye Shir joosute ye 'mo
ur-hur be-de ūn dor-ō Shir.†

Nem-yo rwuune n-dak à

11 Ka da-de ūm hyanuru yo ken nem-o hōr-yo yo komo, yo rō m-rwuun n-dak à. Yo rō ūs-kar ne ūs-yoor ūntun se o-ca, komo yo cepuru ūt-ma, yo rakste hun-ne ūntun bō ka hwo-yo ro m-nōm

‡ **Bōr-ūs op ūs-tet:6** 13:5-6 Hyen komo: Dane 7:8,25; 11:36.

§ **Bōr-ūs op ūs-tet:7** 13:7 Hyen komo: Dane 7:21. * **Bōr-ūs op ūs-tet:8** 13:8 Hyen komo: Bōng 69:28. † **Bōr-ūs op ūs-tet:10** 13:10 Hyen komo: Irmī 15:2; 43:11.

à. ¹² Yo kuusuru kap gwomo-to un ka nem-yo ur-takan yo. Yo rwo'uru hono o-dak un hun-ne ne ye ro ur-she'et n-me un o à, ye kwukte ka nem-yo ur-takan yo, yo hoog-mo m-mar mo a hogusse yo teese à. ¹³ Yo nomuru rem-se ut-gos se ut-hyat, har yo rwo'uru o-ra m-rwuun n-Ton shir har n-dak un yish-ye un kowan. ¹⁴ Yo raksuru kap o un hun-ne ye ro ur-she'et un hono o-dak à un saw-to ut-hyat to a ya'u yo m-nom à un yish-ye un ka nem-yo ur-takan yo. Ka nem-yo zeeru hun-ne ye un hono o-dak ye me toog, o sha'e ka nem-yo ur-takan yo yo a hogusse m-hoog mo m-mar o-magay à, amba myet un kaane ne yo nom hoog à. ¹⁵ A ya'u yo ut-gwomo yo ye'et ka rii-yo sha'e ka nem-yo a maa à hoog, remen yo teperte. Ka da-de ka nem-yo a maa à zeeru hun-ne hoom kap o un wu yage kwukte un ka toog-o ro sham o un ka nem-yo à. ¹⁶ Ka nem-yo gakte ko wu ke remen wu kumut o-napa be-de un kom-o ur-re ko ur-zwon. Ko wu ke: rek-wu, ko gos-wu, ko-ya-o-kwum, ko ko-koob, mat-de o-sasa un koguw ne. ¹⁷ Ye nomog kaane remen yatt-wu hokse m-o ko m-baab a se wu ro un ka napa-o ne, wata jin-de un ka nem-yo ko ramba-de un jin-de un yo.

¹⁸ Ka rii-yo depete net ceker ur-bon ne remen wu nept ma-to un ka napa-o. Um zegg kaane remen ka oog-de de ro oog-de ma-hun. Ka oog-de un ka nem-yo de ro zungu-us cind un kwooz-ut tet us-cind [666].

Bor-us op us-nass

Sep-o ʊn ye kume gwu à

¹ Ka da-o ʊm gwoturu, ʊm hyanuru Ya o-Rwuug o-Ca yo rɔ eso n-ton ʊn Haag-o o-Urusharima* mɔsse ʊn wu ne hun-ne dugu-o zungu ʊn kwooz-ut yoor ʊs-nass [144,000], ye a gene jin-de ʊn wu ʊn de ʊn Tato ʊn wu ne à ʊn zwon-to ʊn ye.† ² Komo ʊm hoguru ras rwuun-mo n-Ton shir untun dwum-de ʊn ja-mo m-ho mo m-sa, untun dwum-de o-dakàr. Ka ras-o ʊm hoge à ya o ro untun ras-o ʊn yan-bu ut-moro to ʊn ye. ³ Ka caari-de ʊn buug-de ʊn ya-ut-sep ye huru sep-o pu-o n-co o ʊn kwuur-o ut-gwomo to Shir, n-co o ʊn ka rem-se ʊn hoog-ʊs nass-se, komo ʊn co o ʊn ʊn ka sek-ye ye ur-kwooz ʊn nass [24]. Yatt-wu he hoks ʊn yoos ʊn ka sep-o à se hun-ne dugu-o zungu ʊn kwooz-ut yoor ʊs-nass [144,000] cot, ye kume gwu ʊn hono o-dak à. ⁴ Ye ka hun-ne ye, ye naase hi ʊn de ʊn ye m-rwuk be-de ʊn rew-mo ʊn ne'a-ne á, remen ye she'ette she'et-de ba m-kukop. Ye doruru ká Ca-yo ko ke so-yo cowe. Shir ooste ye n-me ʊn ges-o ʊn hun-ne komo a ya'asu ye untun **seke**-de ʊn mat-de ʊs-'yo de ur-takan be-de Shir o-Ca ne. ⁵ Ye tak ʊn nom ut-bo, hun-ne hoks ye m-yo'og á.‡

Yan-tɔm-ye Shir nen tet

⁶ Komo ʊm hyanuru wu ken **wan-tɔm-wu Shir** wu rɔ ʊs-ryoog ʊn kus-o n-ton. Wu rɔ bupu ʊn ma-to ba m-ta ne, wu ʊs-ryoog ʊn ko'ot ʊn ka

* **Bor-ʊs ɔp ʊs-nass:1** 14:1 ut-Girik: o-Sihiyona. † **Bor-ʊs ɔp ʊs-nass:1** 14:1 Hyen komo: Izik 9:4; Hyan 7:3. ‡ **Bor-ʊs ɔp ʊs-nass:5** 14:5 Hyen komo: Zepa 3:13.

Ma-to m-Rerem ne be-de ūn hun-ne ye ūn hono o-dak, ūn kō o ke dak-o, ūn kō o ke baag-o, ūn kō de ke rem-de ne, n-me ūn kō ye ke hun-ne ye. ⁷ Wū 'yonsurū cōr deen, wū zee, "Gyer nō Shir, komo nō bŭm jin-de ūn wū de ūt-gōs. Remen da-o kewrŭnsŭte m-mōka o wū hette piishe ūn kap o ūn hun-ne ūt-ma à. Kwŭktu nō wū, wū wū nōme o-Tōn, o-dak ne, m-sa ne, komo ūn yish-to m-hō ne!"

⁸ Wū ken **wan-tōm-wū Shir** ayoore-wū dōrurū wū ūt-ke'ente o-zaaz, wū rō m-zee, "**Babira**-o hyeeste, Shir tōk ká caari-o o-bō o **ba'as-to** ūn hun-ne ye ūn o, o hyeeste! Hun-ne o-**Babira** ye nakante myet o ūt-dak remen ye joroté Shir. Ye m-nōm kááne ūntun ko-kaar-wū a ya'e m-ke be-de ūn campo-ne a nomot o-ás ūn wū ne à." §

⁹ Komo **wan-tōm-wū Shir** atette-wū dōrburū ye, wū dakurū cōr-o ūr-beeb ne, "Shir a tops myet bōn net-wū kwŭkte ka nem-yo ūn sha-mō ūn yo ne à. Komo bōn wū gōkse napa-o ūn yo ūn zwōn-de ūn wū à, kō komo ūn kom-to ūn wū à, ¹⁰ Yea sū ibitte-de ūn ryaab-se Shir, Shir a purē ye deen remen wū rō ūs-ryaab ūn ye ne. Shir a popōr ye ūn ta'ar-to ūn caari-o o-ra n-her o ūn yan-tōm ye ūn wū komo n-her o ūn Ya o-Rwūug o-Ca.* ¹¹ Hye-de ūn ka ra-o atte ye ūn ya-ūr-koob à, de sengū m-da n-tōn ba m-ta har ya nomot. Wūwe-ūr rō kōn á m-tet, m-how ne, remen ye kwŭktute ka nem-yo o-kōt yo ūn sha-mō ūn yo ne, komo ye gōkste napa-o ūn jin-de

§ **Bōr-us op ūs-nass:8** 14:8 Hyen komo: Isha 21:9; Irmī 51:8; Hyan 18:2. * **Bōr-us op ūs-nass:10** 14:10 Hyen komo: Isha 51:17; Taka 19:24; Izik 38:22.

un yo.”† 12 Remen kaane, hun-ne ye Shir, ká ye rō m-dore un **karamsa**-tō Shir komo ye sher un Yeso à, se ye senge o-dorōtte m-sheer ne be-de un wu.

13 Um dooru hoge un o ken cor-o n-Ton shir o rō m-zee, “Gen tō ka: Ya-o-kwum-ye, ye rō m-mar n-me un guw-m Wan-Koyan à cir-mō m-mōka!”

Kukt-o zee, “Nip-o! Ya-o-kwum-ye jip remen yea wuwe swō ur-koob de un ye, remen 'yons-de un senge-mō un ye mō ur-bon rō ye m-dore!”

Yer-mō un hōno o-dak

14 Um gwoturu, komo reeno un co-o re um hyanuru ke'ente-o pus-o, tara un ka ke'ente-o wu ken wu “untun **Wā-wu un Net**”‡ o-gond ne o o-zinariya un hi-de un wu, komo wu rō o-riji ne yo m-rye deen un kom-o un wu. 15 Wu ken **wan-tom-wu Shir** wu rwuunuru un **Pyo-o Shir** wu aaguru eeg un caari-o o-cor un ka wu rō ur-she'et n-ton ur-ke'ente à. Wu rō m-zee “Tabbe riji-o ru, o shi m-yer, remen da-o m-yer wooste. Rem-se un hōno o-dak neneste m-sok ne.”§ 16 Ka wu ro tara n-ton ur-ke'ente à, wu tabbu riji-yo un wu un hōno o-dak komo a yeruru rem-se un hōno o-dak.

17 Bō un kaane wu ken **wan-tom-wu Shir** wu rwuunuru un **Pyo-o Shir** n-Ton shir, wu ma wu ro o-riji ne yo m-rye deen. 18 Ka da-de wu ken **wan-tom-wu Shir**, wu rō ur-beeb de m-sabarse ne o-ra, o rwuune o-hana à. Wu kangsuru ká

† **Bōr-ūs op ūs-nass:11** 14:11 Hyen komo: Isha 34:10. ‡ **Bōr-ūs op ūs-nass:14** 14:14 Hyen komo: Dane 7:13. § **Bōr-ūs op ūs-nass:15** 14:15 Hyen komo: Jowe 3:13.

wan-tōm-wū Shir wū wa-o-riji yo m-rye. Wū zeeru wū, “Tabbe riji-o ru, o yend ūt-anab ūn kat-o ūt-anab o ūn hōno o-dak, remen yakar-ye ūn tō neneste.”¹⁹ **Wan-tōm-wū Shir** tabbū riji-yo ūn wū ūn hōno o-dak, wū kamsuru yakar-ye ūt-anab. Wū jorburu ye ūn caari-o o-kuub o ūn pot ūn yakar-ye ūn anab ūn ryaab-se Shir.²⁰ A potu ka yakar-ye ūn anab-ye n-jim de o-bō n-me ūn ka kuub-o. Hyó-m sengu m-rwuun ūn ka kuub-o, mō wooste hew-de ūt-mer kwōoz-ūt jero [180]^{*†} komo duw-de ūn mō wooste untun mita-o gaan ur-purug.^{‡§}

Bōr-ūs op ūs-taan

*Yan-tōm-ye Shir ta'voor
un swō ur-koob ne o-ta'voor*

¹ Ūm hyanuru o ken napa-o n-Tōn ūn Shir, o-caari, o ūt-hyat komo: **Yan-tōm-ye Shir** nen ta'voor ūn swō ur-koob ne so-o ta'voor, komo tō tō rō ur-kōm, remen be-de ūn tō a hette rwuunte ūn ryaab-se Shir se ur-kōm. ² Ūm hyanuru o ken rii-o untun m-sa por por untun o-madipi, wuugse o-ra ne. Komo ūm hyanuru ká ye re ur-hō ūn ká nem-yo ne ūn sha-mō ūn yo ne ūn ramba-de ūn jin-de ūn yo ne à. Ye rō eso eso ūt-moro ne ūt-kom bupu tō Shir ya'asu ye à ³ Ye rō ūn hu ūn

* **Bōr-ūs op ūs-nass:20** 14:20 Kiromita zungu-ūs tet [300].
† **Bōr-ūs op ūs-nass:20** 14:20 ūt-Girik: “stadia” dugu-o gaan ūn zungu-ūs cind [1,600].
‡ **Bōr-ūs op ūs-nass:20** 14:20 Na-ūs nass ur-purug.
§ **Bōr-ūs op ūs-nass:20** 14:20 Hyen komo: Isha 63:3; Bōmq 1:15; Hyan 19:15.

sep-o **Mosa**, ko-guw-wu Shir, komo un sep-o un
 ká Ya Rwuug-o Ca-yo ne, ye ro m-zee,
 “Senge-m ru kutuḡe hun-ne unze wo ro gos-wu
 komo Wa-ut-Hyat, Wan-Koyan Shir Wa-ut-
 Gwomo kap!

Cow-us ru se un men-ut pus-to se, se o-nip komo,
 wo ko-Gwomo-wu ut-dak!*

⁴ ¿Wan wu ne a gyeḡ Wan-Koyan,
 wu seps jin un du á?

Wo wu cot ro ba m-kukop.

Myet o un hun-ne yea haan,
 ye kwuktu wo

remen un piish un ma-ut ru to un men-ut
 pus-to.

Komo hun-ne hoks m-hyan senge-m ru
 m-kashi cas cas.”†

⁵ Ka da-de um gwoturu um hyanuru **Pyo-o Shir** n-Ton shir. A upsussete ish-o un ká depi-o, o ro be-de un **karamsa-to** Shir à.‡ ⁶ **Yan-tòm-ye Shir** nen ta'yoor rwuunuru un **Pyo-o Shir** un ryaab-us ta'yoor ne. Ye cupste gund-ut so-to m-cucas ne, komo un hap-se un zinariya ne un be-to un ye. ⁷ Se o-gaan be-de un ka rii-ye un hoog nass-ye ya'asu ká **yan-tòm-ye Shir** nen ta'yoor-ye sheend-to o-zinariya ut-ta'yoor shiishe un ryaab-se Shir, wu ro wan-hoog ba m-ta har ya nomot à. ⁸ **Pyo-o Shir** shiiru ur-hye de ro m-rwuun be-de un seps-mo Shir un beeb-de un wu ne à. Yatt komo wu hokse m-cow n-me un ka **Pyo-o Shir** o à se da-o ka **yan-tòm-ye Shir**

* **Bor-us op us-taan:3** 15:3 Hyen komo: Rwuug 15:1. † **Bor-us op us-taan:4** 15:4 Hyen komo: Irimi 10:7; Bong 86:9. ‡ **Bor-us op us-taan:5** 15:5 Hyen komo: Rwuug 38:21.

nēn ta'yoor-ye kōmē uksbē ūn ká swō ūr-koōb o-ta'yoor o à, wata sheend-ūt ta'yoor-tō ūn ryaab-se Shir.§

Bōr-ūs op ūs-cind

Sheend-ūt ta'yoor-tō ūn ryaab-se Shir

¹ Ka da-de ūm hogurū o ken cōr-o o ūr-beeb o rō m-rwūn n-mē ūn **Pyo-o Shir**, ka cōr-o rō ūn rūrē ūn **yan-tōm-ye Shir** ta'yoor. O zee, “Habe nō, nō duusbē hōno o-dak ká sheend-ūt ta'yoor-tō, tō ūn ryaab-se Shir.” ² **Wan-tōm-wū Shir** wū ūr-takan, wū haarū wū duusbūrū hōno o-dak rii-yo rō ūn sheend-o ūn wū à. Tō ken nat-tō rwūnūrū tō m-yō m-hoog nē deen ūn wur-tō ūn ka hun-nē ye rō ūn napa-o ūn ka nem-yo nē à, komo ūn ye kwūkte sha-mō ūn yo nē à.*

³ **Wan-tōm-wū Shir** ayoore-wū duusbūrū rii-yo ro n-mē ūn sheend-o ūn wū à n-mē m-sa. Hō-m barmūrū, mō wargūrū untun hyó-mō ūn net-wū mare à, kap o ūn rii-ye ūn hoog-ye ro n-mē ūn ká sa-mō à ye marūrū.

⁴ **Wan-tōm-wū Shir** atette-wū duusbūrū rii-yo rō ūn sheend-o ūn wū à n-mē ūt-roog ūn yish-tō m-hō nē, tō argū m-warag m-hyó.† ⁵ Ūm hogurū **wan-tōm-wū Shir** gos-wū wū m-hō zeeg Shir, “Wō ko-yan-men-ūt pus-tō wū

be-de ūn ma-ūt ru tō wō m-piish à.

Wō rō **Wū ba m-Kūkōp**,

§ **Bōr-ūs op ūs-taan:8** 15:8 Hyen komo: Rwū 40:34; 1Gwm 8:10-11; 2Nom 5:13-14; Isha 6:4. * **Bōr-ūs op ūs-cind:2** 16:2 Hyen komo: Rwū 9:10. † **Bōr-ūs op ūs-cind:4** 16:4 Hyen komo: Rwū 7:17-21; Bōng 78:44.

wō rō m-mōka, n-ga nē komo.

Remen kaanē wō m-piish ūt-ma hond hond.

⁶ Remen yē wuūstē hyó-mō ūn hun-nē ru:
yan-ba-m-kūkōp ūn yan-rwōr ūn Ma-tō Shir
nē.

O ya'urū yē m-hyó yē sū. Top-o ūn yē o ká!”

⁷ Ūm hogurū cor n-tē o-**hana** o rō m-zēē.

“Eē, Wan-Kōyan Shir Wa-ūt-Gwōmo kap!

Piish ūn ma-ūt ru hond hond tō rō,

wō komo ko-yan-mēn-ūt pus-tō wū.”

⁸ Ka da-de **wan-tōm-wū Shir** anasse-wū du-
usburū rii-yo rō ūn sheend-o ūn wū à n-mē ūr-
hō. Komo a ya'ag de de tūks hun-nē ūn hund-o
ra. ⁹ Hund-o ūn ka o-ra o tūksū hun-nē, har yē
pyapū jin-de Shir, wū rō Wa-ur-Bēeb be-de ūn ka
rē ūr-koob o à. Amba yē waktūnē yē sēkemse
jin-de ūn wū á.

¹⁰ **Wan-tōm-wū Shir** ataane-wū duusburū rii-
yo ro ūn sheend-o ūn wū à n-tē ūn kwūur-o ūn
gwōmo-tō ūn ka nem-yo. Comb-o argū hōk ūn
gwōmo-tō ūn ka nem-yo, komo hun-nē yē ūn wū
hewrurū rem-tō ūn yē remen m-reeten.‡ ¹¹ Yē
agū Shir o n-Tōn ūn jin-ūr yō-de remen m-reeten
mō ūt-nat mō yē m-swō à. Amba yē waktūnē
be-de ūn **ba'as-de** ūn yē á.

Wan-tōm-wū Shir acinde-wū

¹² **Wan-tōm-wū Shir** acinde-wū duusurū
ryaab-se Shir se ro ūn sheend-o ūn wū à n-mē
ūn roog-o o-Yupireti. Hō-mō ūn o hwo'urū kap.
Ūn kaanē, gwōmo-nē yē ūn dak-tō ūr-hōran a
hoks m-pas ha-mō ūr-hōrim ūn karma-nē yē ūn

‡ **Bōr-ūs op ūs-cind:10** 16:10 Hyen komo: Rwū 10:21.

ye ne. § 13 Ka da-de um hyambu yan-dak-ye rim-ye nen tet untun yege-ku. Ye rwuunte un nu-o un ka hwo-yo, un nu-o un ka nem-yo ne, un nu-o un ka wan-rwor un Ma-to Shir to, to ut-bo. 14 Ye **ya-ut-kot** ye, yan-nom ut-hyat, ye haag be-de un gwomo-ne ye un hono o-dak kap, ye kargunsu ye be-ur gaan remen a gun-ut ur-gun un Wan-Koyan ne un ho-ur gos-de de un piish ut-ma to Shir Wa-ut-Gwomo kap.

15 Um hogute Yeso m-zee, "War no: um robe ba un hwo o-da untun ko-hyow! Shir ya'ag ye ur-ho ye ro ero à, ye esse matuku-to un ye zongse à, taase ye neke ur-kor, ye hoge m-'e n-me un hun-ne!"*

16 Ka yan-dak-ye rim-ye ye kargunsu gwomo-ne un karma-ne ne un ye ne be-ur gaan, un de ken be-de a m-zee *Armagedon* à un rem-de **ut-Ibra**.†

17 Ka da-de **wan-tom-wu Shir** ata'yoore-wu duusburu rii-yo ro un sheend-o un wu à un yomō un kus-o un n-ton. O ken cor-o ur-beeb o rwuunuru be-de un ka kwuur-o n-me un **Pyo-o Shir**, o ro m-zee, "A komog!" 18 A nomu o-myakt, o-zaaz ne deen, ut-dakar ne, un mo ken nukte-mo o-dak mo ne mo un ba ur-bon mo a take m-nom á cin da-o a nome net à. Ka caari-mo un nukte-mo o-dak mo komo deen mo nome.‡ 19 Ka caari-o o-bo o **Babira** o purgu be-ut tet, bo-to un hon ut-

§ **Bor-us op us-cind:12** 16:12 Hyen komo: Isha 11:15.

* **Bor-us op us-cind:15** 16:15 Hyen komo: Mati 24:43-44; Ruka 12:39-40; Hyan 3:3. † **Bor-us op us-cind:16** 16:16 Hyen komo: 2Gwm 23:29; Zeeka 12:11. ‡ **Bor-us op us-cind:18** 16:18 Hyen komo: Hyan 8:5; 11:13,19.

dak kap to heeru. Shir baksu **ba'as-de o-Babira** wu rwo'u o swo un ka ibitte-de de un ryaab-se un wu se m-yo. § 20 Ko o ke dak-o o ro n-tete de m-sa à o eguru, myet-o un caari-to ut-haag komo a do to m-hyan á. * 21 Caari-to un ta'ar-to un kem, nu-se un to me'es-de o-kiro kwooz-ut yoor [40], to he'emenuru n-ton hun-ne rwuun-mo n-Ton shir. Har hun-ne pyep Shir remen rii-yo koru ye un ka ta'ar-ye un kem ye à, nong deen!†

Bor-us op us-ta'yoor

Ko-kaar o-nem ne

¹ Wan-gaan be-de un ka **yan-tom-ye Shir** nen ta'yoore ye, wu duusbe sheend-o ata'yoore-o, haanuru be un de, wu zee, "A neke cen na, komo man kutu wo bo a he piishe un ka caari-wu un ko-kaar-wu ut-ma à. Ka ko-kaar-wu ro o-bo o a ma n-tete o ut-roog deen à. * ² Gwomo-ne ye un hono o-dak nomog o-ás un wu ne, komo hun-ne ye un hono o-dak swoog ke-mo un ás-o un wu har mo ho ye untun ho-de m-ke."†

³ Ka **wan-tom-wu Shir** wu heetu me o-dakar un bu-yo **Kukt-o Shir**. Reeno o ka, um hyane wu ken ne'a-wu tara n-ton un yo ken nem-o jaas-yo yo. Ka nem-yo komo yo ro un jin-to un reeb-to Shir ne to a gene un wur-o un yo à, hi-to un

§ **Bor-us op us-cind:19** 16:19 Hyen komo: Isha 51:17.

* **Bor-us op us-cind:20** 16:20 Hyen komo: Hyan 6:14.

† **Bor-us op us-cind:21** 16:21 Hyen komo: Rwu 9:23; Hyan 11:19.

* **Bor-us op us-ta'yoor:1** 17:1 Hyen komo: Irm 51:13.

† **Bor-us op us-ta'yoor:2** 17:2 Hyen komo: Isha 23:17; Irm 51:7.

yo komo ʉt-ta'yoor ʉs-kar ne ʉs-op.‡ 4 Ka ne'a-wu saw-to wu cope à jaas-to to untun ho-mo o-garura, wu hogussute ʉt-duk m-hoog un saw-to un zinariya, un ka ta'ar-ye o-mok ye ne ye ʉr-bon ye ne un rwuumb-ʉs un hwor ne. Wu ro ʉr-kok ne ʉt-kom de o-zinariya shiishe un rem-se un hu-se un ás-o un wu.§ 5 Un zwon-de un wu komo a geneg ʉr-jin ʉt-ma ne:

Rii-yo wukusse

Babira-o gos-o,

Ko-gwomo-wu un kaar-ne,

Inu-o un rem-se o-ás komo un hono o-dak.

6 Um hyanuru komo ka ne'a-wu m-nom sa o zee ke-m hooste wu. Wu suuste hyó-mo un **yan-dor Yeso**. Wu hoog ye remen ye ro un tor-se un ma-ut Yeso.

Da-o um hyane wu à, um bopu o-nu. 7 Amba **wan-tom-wu Shir** citu me. Wu zee, “¿Ya o bupte nu? Man rwuntu wo ʉt-orum mosse un bo ka ne'a-wu ro ne, komo un ka nem-yo ne yo wu da à, ka nem-yo un hi-ut ta'yoor yo ʉs-kar ne ʉs-op. 8 Ka nem-yo o hyane à, yo weste un nom un hoog n-ga, amba m-moka yo kus un hoog ne á. Amba har un kaane ne, yoa rwuun n-do un ka kuub-o ʉr-duw o ha-mo un be-de a he yo m-ho à. Hunne ye ro ʉr-she'et un ka hono o-dak o à, ye ro cin ba a un hwoon rii à a gen jin-to un ye n-me un takurda-o yan-hoog á, kap yea bup nu un hyan-o un ka nem-yo, remen n-ga yo ro un hoog ne

‡ **Bɔr-ʉs op ʉs-ta'yoor:3** 17:3 Hyen komo: Hyan 13:1.

§ **Bɔr-ʉs op ʉs-ta'yoor:4** 17:4 Hyen komo: Irimi 51:7.

amba m-mɔka yo mereste.*

⁹ “Tɔ ka rem-se rɔ ʉn hoob-o hur-de rɔ ʉs-nap ne à. Ka hi-ʉt ta'yoor-tɔ haag-ʉt ta'yoor-tɔ, tɔ ka ne'a-wʉ rɔtɛ ʉr-she'et n-ton à. Ka hi-ʉt ta'yoor-tɔ komo gwɔmo-ne ta'yoor-ye, ¹⁰ nen taan be-de ʉn ye mereste, acinde-wʉ rɔ ʉt-gwɔmo. Wan-gaan rɔ kon, ata'yoore-wʉ ʉn go woɔn á. Da-o wʉ woɔne, komo wʉa she'et ya o-da hiin. ¹¹ Ka nem-yo wete ʉn nom ʉn hoog n-ga à, m-mɔka komo yo ʉn hoog á, yo rɔ aeere-yo. Komo be-de ʉn ka ta'yoor-ye yo rwuune, komo yo rɔ m-neke be-de yo he m-mar à.

¹² “Ka kar-ʉs op-se o hyane á, ye rɔ ka gwɔmo-ne op-ye ye ʉn goshi gokse beeb-de ʉt-gwɔmo á. Ijime, yea kum ʉt-gwɔmo. Amba yea nom ʉt-gwɔmo mosse ʉn ka nem-yo ne awa o-gaan.†

¹³ Ka gwɔmo-ne op-ye ma-tɔ ʉn ye kang-o gaan tɔ rɔ, komo ye ya'aste ka nem-yo beeb-de ʉn ye ʉn gwɔmo-tɔ ʉn ye ne. ¹⁴ Yea gun ʉr-gun ʉn Ya o-Rwuug o-Ca ne. Amba ka Rwuug-o Ca-yo yoa re ʉr-hɔ be-de ʉn ka gwɔmo-ne ye remen wʉ rɔ Wan-Koyan wʉ ʉn yan-koyan-ne, komo ko-Gwɔmo-wʉ ʉn gwɔmo-ne. Wʉa she'et ʉn ka hun-ne ye ye wʉ banɛ, ʉn ye wʉ daagne ne à, ʉn ye rɔ m-dore hur-ʉr gaan ne à.”

¹⁵ Ka da-de **wan-tom-wʉ Shir** zeeru me, “Ka roog-tɔ o hyane à, be-de ka ko-kaar-wʉ rɔ ʉr-she'et à, de rɔ hun-ne, moor-tɔ ʉn hun-ne go-ʉs-go, ʉt-dak, ʉt-rem ne. ¹⁶ Ka nem-yo ʉn ka kar-ʉs

* **Bɔr-ʉs op ʉs-ta'yoor:8** 17:8 Hyen komo: Dane 7:7; Hyan 11:7; Bɔng 69:28. † **Bɔr-ʉs op ʉs-ta'yoor:12** 17:12 Hyen komo: Dane 7:24.

op ne se o hyane a, yea kute ka ko-kaar-wu ut-yage. Yea rumus kap o un rii-yo wu rotte à ye yagu wu ur-kor. Har yea ti ap-mo un wur-o un wu. Komo ye tuks wu o-ra. ¹⁷ Yea nom kaane, remen Shir ru'usse un hur-de un ye, zonge-to ye hette nom un rii-yo wu cone à. Yea ya'as ka nem-yo beeb-de un ye remen yo reet ut-gwomo har se Ma-to Shir shiig o-nip. ¹⁸ Ka ne'a-wu wu o hyane un hyangan-ut ru à, wu ro hek-o un ka caari-o o-bo o, o ro ut-gwomo un hon un gwomo-ne ye un hono o-dak à."

Bor-us op us-eer

He-de un bo-o o-Babira

¹ Bo un arag-mo un to ka, um hyanuru wu ken **wan-tom-wu Shir** wu m-kergune rwuun-mo n-Ton shir. Wu ro ut-gwomo ne ut-gos ne, komo mok-o un wu caragsuru hono o-dak. ² Wu aaguru un cor-o gos-o, wu zee,

"**Babira**-o hyeeste!

Shir tok ka caari-o o-bo o **ba'as-to** un o!
O waragte be-de ur-she'et de **ya-ut-kot**
un hon un yan-dak-ye rim-ye ne
un go un ko yo ke no-yo un hu yo ne.*

³ Remen kap hun-ne ye ut-dak ye swoog m-ke mo un ka bo-o mo o-ás.

Gwomo-ne ye un hono o-dak nomog o-ás un o ne.

Remen hun-ne conog she'et-de un hoge m-rerem, ya-m-o, ut-baab ne

* **Bor-us op us-eer:2** 18:2 Hyen komo: Isha 21:9; Irimi 51:8; Hyan 14:8; Isha 13:21; Irimi 50:39.

ye un hono o-dak kumug o-kwum.”†

4 Um hoguru o ken cor-o rwuun-mo n-Ton o shir o zeeg,

“Hun-ne re o, rwuun no n-me un o!

Urege no m-nom **ur-ba'as** bo ye m-nom à,

Man 'ye no ur-koob bo um he ye m-'ya à.‡

5 Remen a morogsute **ba'as-to** un o be-ur gaan, to nomog m-seeb to woog Ton-o shir.

Komo Shir bakste men-ut jaas-to to un o.§

6 Nomu no ka bo-o hond hond bo o nomu no à, kap bo un rem-se o nomu no à muutu no o o-voor.

Kok-de o burutu no ho-mo m-ke à

buru no o un de o-voor.*

7 O she'ette she'et-de m-seps o-zak ne,

remen kaane nomu no o m-zom ryaab-us us-ryaab.

O ro us-ses m-zee,

'Me, ko-saraki-wu, un deeg un de um ro tara!

Me ne'a-wu campo un wu mare à wu wu á.

Komo a wos me un tuk-mo ut-men á!'

8 Remen kaane, ho-ur gaan a he wu m-hante

un tuk-mo ut-men, m-mar, un mer ne.

Komo a tuks wu o-ra.

Remen Wan-Koyan Shir wu ro Wa-ur-Beeb,

komo wu he wu piishe ut-ma.†

† **Bor-ús op us-eer:3** 18:3 Hyen komo: Isha 23:17; Irmí 51:7.

‡ **Bor-ús op us-eer:4** 18:4 Hyen komo: Isha 48:20; Irmí 50:8; 51:6,45. § **Bor-ús op us-eer:5** 18:5 Hyen komo: Taka 18:20-21;

Irmí 51:9. * **Bor-ús op us-eer:6** 18:6 Hyen komo: Bong 137:8;

Irmí 50:29. † **Bor-ús op us-eer:8** 18:7-8 Hyen komo: Isha 47:7-9.

⁹ “N-ga, gwɔmo-nɛ yɛ ʊn hɔno o-dak yɛ nomog o-ás ʊn wʊ nɛ komo yɛ hogutɛ m-rɛrɛm ʊn saw-to ʊn hwɔr to ʊn wʊ. Amba da-o yɛ hyanɛ hye-de o-ra de ʊn tʊk-mo ʊn wʊ à, yɛa 'ʊn-ʊs-'wɔn ʊn ʊs-kan nɛ deɛn remen wʊ. ¹⁰ Yɛa es ʊr-hew nɛ remen yɛ ʊn hoge o-gyer o ʊn swo ʊr-koob de wʊ ro m-swɔ à. Yɛa sɛngɛ m-zɛɛ,

“ Wɔ rii-yo ʊr-'wɔn yo! Wɔ rii-yo ʊr-'wɔn yo,
caari-o o-bɔ o o-**Babira**, bɔ-o ʊr-'wɔn!

Shir piishitʊ wɔ ʊt-ma da-o gaan!†‡

¹¹ “Ya-ʊt-baab m-o nɛ yɛ ʊn hɔno o-dak yɛa 'ʊn ʊn tʊk-mo ʊt-mɛn, remen yatt-yɛ kuse m-o ʊn saw-to ʊn yɛ komo á. § ¹² Wʊ oog ʊt-saw deɛn to ʊn zinariya ʊn to ʊn azorpa nɛ, ʊn ta'ar-yɛ o-mok nɛ, ʊs-rwʊumb se ʊn hwɔr nɛ, komo ʊn gund-to ʊn yɛ nɛ to ʊr-bon, ʊt-gund nɛ to m-dekɛr, ʊn gund-ʊt jaas-to nɛ, ʊs-'yo nɛ se ʊn wʊs m-shi'igin go-ʊs ʊs-go, ʊn saw-to ʊn yin-yɛ ʊn rwoog-nɛ, ʊn kap o ʊn saw-to ʊn hwɔr nɛ to a shabɛ ʊs-'yo à, ʊn rem-se a zwɔ nɛ ʊn kwɔm-ʊt jaas-to à, ʊn rem-se ʊt-kwɔm nɛ, m-ta'ar nɛ. ¹³ Komo wʊ oog saw-to ʊn rem-se ʊs-co, ʊn rii-yo m-shi'igin nɛ, ʊn nɔw-mo m-shi'igin nɛ, ʊn o-mur, ʊn rii-yo m-shi'igin nɛ to a m-aag o-**parakanse** à, m-kɛ nɛ, ʊn nɔw-mo o-**zɛtun** nɛ, ʊn hyò-mo ʊn arkama-nɛ, ʊn sʊw-yɛ ʊn arkama-nɛ, ʊn na-nɛ, ʊn ca-nɛ, ʊn jɔk-nɛ, ʊn kɛkɛ-to ʊn jɔk-nɛ, komo ʊn hun-nɛ nɛ remen wʊ muute yɛ guw-nɛ.*

† **Bɔr-ʊs op ʊs-eer:10** 18:9-10 Hyen komo: Izik 26:16-17.

§ **Bɔr-ʊs op ʊs-eer:11** 18:11 Hyen komo: Izik 27:31,36.

* **Bɔr-ʊs op ʊs-eer:13** 18:12-13 Hyen komo: Izik 27:12-13,22.

14 “Ya-ʊt-baab zeeɾʊ ka ne'a-wʊ, ‘Kap ɔ ʊn ka rem-se ʊr-bon se o shere yish à se egussute komo kap ɔ ʊn kwum-o ru ʊn saw-ʊt ru ne to m-cop to egussute. Wɔa do to m-kum komo á!’ 15 Ya-ʊt-baab ye kume o-kwum ʊn saw-to ye ro wʊ m-bebe à, yea esen ʊr-hew ne, remen ye o-gyer ɔ ʊn ká zom-mo a m-nome ʊn ka ne'a-wʊ à. Ye ʊs-kan, ye ʊn tuk-mo ʊt-men.† 16 Ye m-zee,
 “ ‘Rii-yo ʊr-'wɔn!

Rii-yo ʊr-'wɔn yo ka caari-o o-bo ɔ!
 ɔ ro n-ga ʊn cop ʊn gund-to ʊr-bon to m-gwugwer à,
 ʊr-matuku ne de ʊn ho-mo ʊn o-garura,
 komo ʊr-matuku ne de ʊn ho-m jaas-mo záá,
 komo ɔ ro ʊn nom ʊt-duk ʊn saw-to ʊn zinariya,
 ʊn ta'ar ne ye ʊn hwɔr komo
 ʊn rwuumb-se ʊn hwɔr ne!

17 Amba da-o gaan kap ɔ ʊn kwum-o ʊn ɔ tae!’
 “Myet-o ʊn yan-hat-to m-ho ʊn yan-da-mo ʊn to ne, ʊn ya-m-nak ne komo ʊn kap ɔ ʊn bo ʊn ye ro m-kum ʊn ya-m-o ʊt-baab ne be-de m-sa à, yea es ʊr-hew ne.‡ 18 Yea 'ʊn, da-o ye ro m-hyan ʊn hye-de ʊn ka ra-o ro m-da n-ton à. Yea zee, ‘A tak ʊn m-hyan o-bo untun ɔ ka á!’§ 19 Yea 'ʊn ye zor m-hu a nept tuk-mo ʊt-men hoog ye. Komo yea zee,
 “ ‘Rii-yo ʊr-'wɔn, rii-yo ʊr-'wɔn, kà bo-o caari-o!
 Remen ká bo-o, yan-hat-o m-ho

† **Bor-ʊs op ʊs-eer:15** 18:15 Hyen komo: Izik 27:31,36.
 ‡ **Bor-ʊs op ʊs-eer:17** 18:17 Hyen komo: Isha 23:14; Izik 27:26-30. § **Bor-ʊs op ʊs-eer:18** 18:18 Hyen komo: Izik 27:32.

ye kamaste hwor deen un bu-yo baab-to
un rem-se hun-ne ye un ka bo-o m-nom a.

Amba da-o gaan koyan sabre!*

²⁰ Nom no o-zak, no ye ro ur-she'et n-Ton shir a,
nom no o-zak no yan-ba-m-kukop, **yan-Tom**
Yeso,

un **yan-Rwor un Ma-to Shir** ne.

Ur-kom Shir piishite o-**Babira** ut-ma
remen rii-yo o nomu no a! ' "†

²¹ Ka da-de wu ken ko-beeb-wu un **wan-tom-**
wu Shir wu kepsu o ken ta'ar-o o-gos o o woose
ta'ar-de un ur-na a. Wu jorbu o n-me m-sa, wu
zeeru,

“O-nip kaane

a jorbe o-**Babira** caari-o o-bo,
o m-wons, bo um jorbe ka ta'ar-o a,
komo a do o-**Babira** m-hyan a.‡

²² Hun-ne a do m-hoge n-me o-**Babira** ras-o o-
moro,

un ya-ut-sep ne, un yan-hwuhwurug ne,
un yan-hur us-sherewa ne n-me un o-**Babira**
a.

Komo a do hyan un wan-ce
kane ko wan-gaan a.

Komo a do hoge un ras-o ur-na n-me o-**Babira**
a.§

²³ Hun-ne do hyan ra-o ur-pitirra n-me o-**Babira**
a.

* **Bor-us op us-eer:19** 18:19 Hyen komo: Izik 27:30-34.

† **Bor-us op us-eer:20** 18:20 Hyen komo: Kara 32:43; Irmu 51:48.

‡ **Bor-us op us-eer:21** 18:21 Hyen komo: Irmu 51:63,64; Izik
26:21. § **Bor-us op us-eer:22** 18:22 Hyen komo: Izik 26:13;
Isha 24:8.

Komo cōr-se o-zak ūn yan-rew-tō ūn ge-ūt pu-tō
 nē
 a dō se m-hogē ūn ka bō-ō á.
 Ya-ūt-baab yē o-**Babira** yē ro caari-nē,
 yē ro jiishte ya-ūt-baab yē ūn hōno o-dak kap
 à,
 komo ūn myot-ūs ru o o egusse myet-ō ūt-
 dak!*

24 Ūn cōw-se ūn ka bō-ō kanē a wūuse hyó-mō
 ūn **yan-Rwōr ūn Ma-tō Shir** yē ūr-takan
 ūn yan-ba-m-kūkōp nē.
 Kanē komo a hō hun-nē ūn hōno o-dak.”†

Bōr-ūs op ūs-jero

Bōngōn-de Shir n-Tōn

1 Bō tō ka aragte à, ūm hogurū o-zaaz ūntun
 cōr-se ūn mōrog-de ūt-mōor n-Tōn o Shir se ro
 m-zēe,
 “Bōm nō Yawe!”*
 Gwū, m-seps nē, ūr-beeb nē ro be-de Shir na!
 2 Remen piish ūn ma-ūt ūn wū hond hond tō rō,
 wū komo ko-yan-mēn-ūt pus-tō wū,
 Wū sabursute o-**Babira** ká caari-wū ūn ko-kaar-
 wū,
Babira-o rakste hun-nē yē ūn hōno o-dak
 ūn bu-yo ūn ás-ō ūn o.
 Shir musute hun-nē yē ūn wū† yē ká ne'a-wū
 hoome à.”‡

* **Bōr-ūs op ūs-eer:23** 18:22-23 Hyen komo: Irmī 7:34; 25:10.

† **Bōr-ūs op ūs-eer:24** 18:24 Hyen komo: Irmī 51:49. * **Bōr-ūs op ūs-jero:1** 19:1 ūt-Girik: Harrerruja. † **Bōr-ūs op ūs-jero:2** 19:2 ūt-Girik: guw-nē yē ūn wū. ‡ **Bōr-ūs op ūs-jero:2** 19:2 Hyen komo: Kara 32:43; 2Gwm 9:7.

³ Komo cor-se un ye zeeru,

“Bom no Yawe!§

Hye-de un tuk-mo un ka bo-o daaru har da-o ba
m-ta.”*

⁴ Sek-ye ur-kwooz un nass [24] un rii-ye un
hogog ne nass kwukturu ye bomuru Shir, wu ro
tara o-kwuur a. Ye 'yonsuru us-cor ye zeeru,
“**Amin!**† Bom no Yawe!”

⁵ A hoguru o-cor rwuun-mo un ka kwuur-o ro
m-zee,

“Bom no Shir na,
no guw-ne ye un wu kap,
Caari un rek-wu ne,
kap ye ro wu m-gyer a.”‡

Ge-de un Ya o-Rwuug o-Ca

⁶ Ka da-de um hogu komo o-zaaz sa o zee o un
morog-de ut-moor, untun zaaz-o un ja-mo m-ho
mo m-sa, untun dwum-de o-dakar. Um hoguru
ye m-zee,

“Bom no Yawe!§

Remen Wan-Koyan na wu ro ut-gwomo,
wu ro Shir Wa-ut-Gwomo kap!*

⁷ A nom no o-zak un yuyaw-mo ut-men ne,
a seps no wu!

Remen da-o wogog o un ge-de un Ya o-Rwuug o-Ca,
komo ko-'ew zongsute.

§ **Bor-us op us-jero:3** 19:3 ut-Girik: Harreruja. * **Bor-us op us-jero:3** 19:3 Hyen komo: Isha 34:10. † **Bor-us op us-jero:4** 19:4 Wata: Yage to nomote kaane! ‡ **Bor-us op us-jero:5** 19:5 Hyen komo: Bong 115:13. § **Bor-us op us-jero:6** 19:6 ut-Girik: Harreruja. * **Bor-us op us-jero:6** 19:6 Hyen komo: Izik 1:24; Bong 93:1; 97:1; 99:1.

8 A ya'ag ká ko-'ew-wu, wu cup gund-o m-rwon o-pus o."

(Ka gund-o m-rwon o o-pus o ro un hek-o un rem-us so-se se yan-ba-m-kukop nome à.)

9 Ka da-de **wan-tom-wu Shir** zeeru me. "Gen to ka: 'Shir ya'ag ye ur-ho ye a bane ha-mo un ka ge-de un Ya o-Rwuug o-Ca de à.' " Wu dooru komo m-zee, "To ka to ro Ma-to Shir to o-nip."†

10 Ka da-de um heeru un na-se un wu um bumut wu. Amba wu zeeru, "Ay, wo nom kaane á! Me ko-guw-wu Shir wu, untun wo un or ru ne ne, no ye su'e Yeso à. Kwuktu no Shir! Me un zee kaane remen bo un ye ko'ote ma-ut Yeso à, ye ro m-rwor yo **Kukt-o Shir** zee ye rur à."

Wu ken wu n-ton un jok-o pus-yo

11 Ka da-de um hyanuru Ton-o shir tikshite, komo jok-o pus-yo ro eso kaane. Ka wu daa ka jok-yo à, jin-de un wu *Ko-yan-Ess ut-Ma komo Wa-o-Nip*. Un men-ut pus-to wu ro un piish ut-ma komo ur-gun ne.‡ 12 Yish-ye un wu untun rem-de o-ra, komo un hi-de un wu ro ut-gond ne deen. Komo wu ro un de ken jin-de ne gense. Ka jin-de yatt-wu napu de á se wu.§ 13 Wu cupste ur-matuku de a mususse m-hyo à. Jin-de un ka con-de komo *Ma-to Shir*. 14 Buug-de un karma ne ye n-Ton shir ro wu m-dore n-ton un jok un cop-to ut-gund ne pus-to puu. 15 O ken magay-o m-rye o rwuunuru un nu-o un wu. Un ka magay-o wu reete ut-dak. Komo, "Wua nom gwomo-to

† **Bor-us op us-jero:9** 19:9 Hyen komo: Mati 22:2-3. ‡ **Bor-us op us-jero:11** 19:11 Hyen komo: Izik 1:1; Bong 96:13; Isha 11:4.

§ **Bor-us op us-jero:12** 19:12 Hyen komo: Dane 10:6.

ʉn ye ʉn ko-yo o-kwɔm.”* Komo wʉa rwuʉte caari-se ʉn ryaab-se Shir Wa-ʉt-Gwɔmo Kap be-de ʉn hun-ne ʉntʉn net-wʉ rɔ 'mɔ ʉn yakar-ye ʉs-'yo be-de a ʉn pɔt ʉt-us à.† 16 ʉn matuku-de ʉn wʉ, komo ʉn kut-o ʉn wʉ ne, a gene ka jin-de:

Ko-Gwɔmo-wʉ ʉn gwɔmo-ne, komo wʉ jʉishe m-sek be-de ʉn sek-ye à.

17 Komo ʉn hyanʉrʉ **wan-tom-wʉ Shir** rɔ eso n-me ʉr-hɔ. Wʉ aagʉrʉ eeg ʉn caari-o o-cɔr wʉ agnʉrʉ kap o ʉn no-ye rɔ ʉt-hukse ʉn kus-o n-Tɔn shir à. Wʉ zee, “Haan nɔ, nɔ karge be-de ʉn ka caari-o o-biki o Shir o. 18 Haan nɔ nɔ ti ap-mɔ ʉn gwɔmo-ne, ʉn mɔ ʉn caari-ye ʉn karma-ne ne, ʉn mɔ ʉn ya-ʉr-gun ne, ʉn mɔ ʉn jɔk-ne, ʉn mɔ ʉn ye rɔ ye m-da ne à, ʉn ap-mɔ hun-ne kap, guw-ne ʉn ye rɔ guw-ne á, caari ʉn rek-ye ne!”‡

19 Ka da-de ʉn hyanʉrʉ ka nem-yo morɔgsʉte gwɔmo-ne ye ʉn hono o-dak ʉn karma-ne ye ʉn ye ne, remen ye teet ʉr-gun ʉn ka wʉ rɔ n-tɔn o-jɔk à, ʉn karma-ne ye ʉn wʉ ne. 20 Amba a shipk ka nem-yo, mɔsse ʉn ka wan-rwɔr ʉn ma-tɔ shir wʉ ʉt-bɔ wʉ ne wʉ nɔme saw-tɔ o-made ʉn ka nem-yo à. Be-de ʉn ka saw-tɔ o-made tɔ wʉ durumse ye gɔkse napa-o ʉn ká nem-yo, komo ʉn ye kwʉkte zwo-o ʉn wur-o ʉn yo ne à. Kap yoor-mɔ ʉn ye a jorbʉ ye n-me ʉn mar-o ʉn ta'ar-tɔ ʉn caari-o o-ra ʉn hoɔg ne.§ 21 A hoɔrʉ karma-ne ye ʉn ye o-magay o rwuʉne ʉn nu-o

* **Bɔr-ʉs op ʉs-jero:15** 19:15 Hyen komo: Bɔng 2:9. † **Bɔr-ʉs op ʉs-jero:15** 19:15 Hyen komo: Isha 63:3; Jowe 3:13; Hyan 14:20. ‡ **Bɔr-ʉs op ʉs-jero:18** 19:17-18 Hyen komo: Izik 39:17-20. § **Bɔr-ʉs op ʉs-jero:20** 19:20 Hyen komo: Hyan 13:1-18.

Ƴn ká wƳ rō tara n-tōn Ƴn jōk-o o-pus yo à. Hōn Ƴn no-Ƴe n-tōn myet Ƴe reerƳ ap-mō Ƴn ká u-tō bō Ƴe cōnē à.

Bōr Ƴr-kwooz

Ƴs-hak dugu-o gaan [1,000]

¹ Ka da-o Ƴm hyanƳrƳ wƳ ken **wan-tōm-wƳ Shir** wƳ rō m-kerɡunē rƳwƳn-mō n-Tōn shir. WƳ rō Ƴn rii-yo Ƴn tiks-mō Ƴn ka kuub-o Ƴr-dƳw o nē Ƴt-kom, Ƴn caari-tō Ƴt-kwōm nē tō m-ke'et. ² WƳ shipƳ ka hwō-yo, ka ko-mōng-yo o-hwō yo, yo rō **ko-Gwōmo-wƳ Ƴn ya-Ƴt-kōt** à, wƳ ka'Ƴ yo n-tē Ƴn ká kwōm-tō har Ƴs-hak dugu-o gaan [1,000].*

³ Ka **wan-tōm-wƳ Shir** wƳ jorbƳ yo Ƴn ka kuub-o Ƴr-dƳw o, wƳ tigƳrƳ yo wƳ rekerƳ taase **ko-Gwōmo-wƳ Ƴn ya-Ƴt-kōt** wƳ do durumse Ƴn hun-nē komo, se ka hak-se dugu-o gaan [1,000] aragte. Ka hak-se arge a hosƳ wƳ ya o-da hiin.

⁴ Ka da-o Ƴm hyanƳ Ƴt-kwƳƳr. Komo Ƴm hyanƳ ka hun-nē Ƴe rō tara tara Ƴn ka kwƳr-tō à, a ya'ag Ƴe gwōmo-tō Ƴn piish Ƴt-ma. Ƴm hyanƳrƳ komo hoog-mō Ƴn Ƴe a kupre Ƴt-hi remen tor-Ƴs Ƴeso à, komo Ƴn rwōr Ƴn Ma-tō Shir nē. Ƴe rō ka Ƴe kwƳkte ka nem-yo á, kō sha-mō Ƴn yo á. Komo Ƴe gōks napa-o Ƴn yo Ƴn zwōn-tō Ƴn Ƴe kō nē Ƴn kom-tō Ƴn Ƴe á. Ƴe mƳƳnƳrƳ Ƴn hoog nē komo, Ƴe reerƳ Ƴt-gwōmo be-Ƴr gaan Ƴn **Kiristi** nē har Ƴs-hak dugu-o gaan [1,000].† ⁵ (Margan-nē Ƴe kusse à, Ƴe ine Ƴn hoog nē á, se da-o ka hak-se dugu-o gaan se arge à.) O ka o rō ine-mō Ƴn

* **Bōr Ƴr-kwooz:2** 20:2 Hyen komo: Taka 3:1. † **Bōr Ƴr-kwooz:4** 20:4 Hyen komo: Dane 7:9,22.

margan-ne mo takan. ⁶ Ya-o-zak-ye, yan-ba-m-kukop, ye ro ʉr-kwukur ne be-de un ka ine-mo ʉr-takan mo. Mar-m ayoore-mo rott ʉr-beeb be-de un ye á, amba yeá warag yan-**Cow un kon-se Shir un Kiristi**, komo yeá re ʉt-gwomo un wu ne har ʉs-hak dugu-o gaan [1,000].

Re ʉr-ho n-te un Gwomo-de ya-ʉt-kot

⁷ Da-o ka hak-se dugu-o gaan [1,000] arge, a hosune **ko-Gwomo-wu un ya-ʉt-kot** be-de a ka'u wu à. ⁸ Komo wua rwuun, wu durumsute hun-ne ye a cakarse hono o-dak à. Ye a m-aag, *Goog un Magoog*. **Ko-Gwomo-wu un ya-ʉt-kot** a karagsu ye ye teet ʉr-gun, komo moor-to un ye untun moor-to m-hyereg mo n-riib o m-sa.‡ ⁹ Ye semuru hono o-dak, ye rigumsuru hun-ne ye Shir un ka bo-o Shir ro m-was ne à. Amba ra-o kergunuru rwuun-mo n-Ton shir o reeru ye. ¹⁰ Ka da-de **ko-Gwomo-wu un ya-ʉt-kot** wu durumse ye à, a jorbu wu n-me un mar-o o-ra o ro m-re un ta'ar-to un caari-o o-ra guwguw à, be-de a jorbe ka nem-yo à be-ur gaan un ka wan-rwor un ma-to shir wu ʉt-bo wu ne. Reeno ye he swo ʉr-koob m-tet, m-how ne, har da-o ba m-ta.

Piish un ma-to ʉr-kom

¹¹ Ka da-o um hyanu caari-o o-kwuur o ʉt-gwomo o-pus o. Um hyanuru wu ro tara n-ton o à. O-dak n-Ton o shir ne argu m-ege un co-o un wu komo a do to ne m-hyan á. ¹² Um hyanuru margan-ne, caari un rek-ye ne, ye eso eso n-her o un ka kwuur-o ʉt-gwomo o. A upsu ʉt-takurda,

‡ **Bor ʉr-kwooz:8** 20:8 Hyen komo: Izik 7:2; 38:2,9,15.

komo a upsuru ka takurda-o un hoog-o. A piishu margan-ne ut-ma un bo un rii-yo ye nome à, bo to ro gense n-me un ka takurda-to à. § 13 Sa-m rwunturu ye mare un mo à. M-mar un be-de ur-she'et de un marimar-ne ne to ma to rwunturu margan-ne ye un to. A piishi kowan ut-ma un gon rii-yo wu nome à. 14 Ka da-o a jorbu m-mar un be-de un she'et-de un margan-ne ne n-me un mar-o o-ra. Ka mar-o o-ra o ro mar-m ayoore-mo. 15 Kap bon wu jin-de un wu rwuune gense n-me un ka takurda-o un hoog-o á, a jorbu wu n-me un ka mar-o o-ra o.

Bɔr ur-kwooz o-gaan

Ton-o shir-o pu-o un dak-o pu-o ne

1 Ka da-o um hyanu Ton-o pu-o un dak-o pu-o ne. Remen Ton-o n-ga un dak-o n-ga ne kap egussute, komo sa-m ro kon á.* 2 Um hyanuru komo ka bo-o ba m-kukop o, Urusharima-o pu-o, o ro m-kegune rwuun-mo n-Ton be-de Shir. A gegursute o ut-duk bo ko-'ew ro m-geger remen campo un wu à.† 3 Komo um hoguru caari-o cor-o ro un cep ut-ma rwuun-mo un kwuur-o ut-gwomo o ro m-zee, "Gwot hur-o Shir un hun-ne ne n-me! Wua she'et be-ur gaan un ye ne. Komo ye warag hun-ne ye un wu. Shir komo un hi un de un wu wua she'et un ye ne, komo wu warag

§ **Bɔr ur-kwooz:12** 20:11-12 Hyen komo: Dane 7:9-10. * **Bɔr ur-kwooz o-gaan:1** 21:1 Hyen komo: Isha 65:17; 66:22; 2Bit 3:13.

† **Bɔr ur-kwooz o-gaan:2** 21:2 Hyen komo: Isha 52:1; Hyan 3:12; Isha 61:10.

Shir-o ʉn ye.‡ 4 Wuá pe'egu ye m-yish kap ʉn yish-ye ʉn ye. Mar-m mꞑ kus komo á, kꞑ tuk-mꞑ ʉt-men, kꞑ ʉs-'won, kꞑ m-hoog á, remen rem-ʉs ut se ro na m-rwꞑ ʉn tuk-mꞑ ʉt-men à, se aragsute.”§

5 Ka wꞑ ro tara ʉn ká kwuꞑr-o ʉt-gwomo à zeerꞑ, “M-mꞑka me m-nom ʉn koyan pu-yo!” Komo wꞑ zeerꞑ me, “Gen yo ka, remen tꞑ ka ma-tꞑ ʉm rurꞑ wꞑ à nip-o, komo hun-ne a hoks m-sher ʉn tꞑ.”

6 Komo wꞑ zeerꞑ, “A komog! Me rꞑ Arpa, ʉn Omega ne.* Me rꞑ ʉr-Takan ʉr-Buste ne. Kap ye rꞑ ʉn hoge o-**swꞑot** à, man 'ye ye yish-tꞑ ho-mꞑ ʉn hogꞑ m-yar.† 7 Be-de ʉn kowan wꞑ re ʉr-hꞑ de ʉn **ko-Gwomo-wꞑ ʉn ya-ʉt-kꞑt** à, yeá kum ʉr-hes de o-kwum be ʉn de. Man warag Shir o ʉn ye, komo yeá warag yakar re.‡ 8 Amba ya-ogyer, ʉn yan-koob-de m-sher ne, ʉn ye hꞑ hun-ne à, ya-o-ás, ʉn ye rꞑ m-yoos ʉn saw-tꞑ made ne à, ʉn kwukte m-gir ne komo kap ya-ʉt-bꞑ, myet-o ʉn ye gwuug-de ʉn ye ka mar-mꞑ o-ra o, o rꞑ m-tuks ʉn ta'ar-tꞑ ʉn caari-o o-ra à. Mꞑ ka rꞑ mar-m ayoore-mꞑ.”

Urusharima-o pu-o

‡ **Bꞌor ʉr-kwoꞑz o-gaan:3** 21:3 Hyen komo: Izik 37:27; Rewi 26:11-12. § **Bꞌor ʉr-kwoꞑz o-gaan:4** 21:4 Hyen komo: Isha 25:8; Isha 35:10; 65:19. * **Bꞌor ʉr-kwoꞑz o-gaan:6** 21:6 Arpa, Omega: wata n-me Abacada ʉt-Girik. Arpa rꞑ ʉr-takan komo Omega rꞑ ʉr-buste. † **Bꞌor ʉr-kwoꞑz o-gaan:6** 21:6 Hyen komo: Isha 55:1. ‡ **Bꞌor ʉr-kwoꞑz o-gaan:7** 21:7 Hyen komo: 2Sam 7:14; Bꞑng 89:26-27.

⁹ Wan-gaan be-de ūn ka **yan-tōm-ye Shir** nen ta'oor-ye yan-sheend-tō a shoosē tō ūn re ūr-koob ūt-ta'oor à, tō ūr-kōm wū haanūrū be ūn de. Wū zeerū mē, “Haan, man kutu wō ko-'ew, ne'a-wū ūn Ya o-Rwūug o-Ca.” ¹⁰ Ka **wan-tōm-wū Shir** wū deku mē ūn bu-yo **Kukt-o Shir** wū deetu mē n-tōn ūn o ken haag-o caari-o o m-pipir deen. Wū kutbu mē o-Urusharima, bō-o ba m-kukop o rō m-kergūne rwūun-mō n-Tōn be-de Shir. § ¹¹ Ka bō-o komo a shoostū o ūn seps-mō Shir m-cucas ne cucas-mō ūn o nomog untun ta'ar-de ūn hwor, o-jaspa de rō ūs-myakt untun ūr-madipi. ¹² A rigimshite o ūt-ma tō m-nū pipir, ūs-ish ne op ūs-voor, ūn **yan-tōm-ye Shir** ne op ūn nen voor yan-'er-de ūn ka ish-se. A genū jin-tō ūn baag-ūt op-ūt voor-tō ūn hun-ne ye o-**Isra** ūn ka ish-se. ¹³ Komo kō yo ke riib-yo ish-ūs tet-se, ish-ūs tet ūr-horan, ish-ūs tet ūr-horim, ish-ūs tet o-baar, ish-ūs tet o-ye'er.* ¹⁴ Komo wur-o ūn ka bō-o a ūn ma o n-tōn ūn shi'it-ūt op ūn voor-tō ūt-ta'ar. Komo n-tōn ūn tō kanē a gene jin-tō ūn **yan-Tōm Yeso** op ūn voor-ye ūn ka Ya o-Rwūug o-Ca yo.

¹⁵ Ka **wan-tōm-wū Shir** wū nome ūt-ma ūn mē ne à, wū rō ūn kō-yo ūr-me'es ne yo o-zinariya yo wū hette me'es ūn ka bō-o à, ish-se ūn o, ūn wur-se ūn o ne. † ¹⁶ Da-o wū me'ese o à, wū 'wos kō yo ke riib-yo hond hond yo rō ūn or rii-yo ne. Seeb-mō ūn o ūn hoob-mō ūn o ne, ūn

§ **Bōr ūr-kwooz o-gaan:10** 21:10 Hyen komo: Izik 40:2. * **Bōr ūr-kwooz o-gaan:13** 21:12-13 Hyen komo: Izik 48:30-35. † **Bōr ūr-kwooz o-gaan:15** 21:15 Hyen komo: Izik 40:3.

pipir-mo ʉn o ne ko o ke raag-o hond hond stadi
dugu-ʉs op ʉs-yoor [12,000]‡ o. ¹⁷ **Wan-tom-wu
Shir** me'esuru wur-se ʉn o komo o rwunturu
nu-mo o na-ʉs zungu ʉn kwooz-ʉt yoor ʉs-nass
[144],§ (ʉn gon rii-yo hun-ne rotte ʉn me'es ʉn
kashi ʉr-me'es à.) ¹⁸ A ʉn ma wur-se ʉn o ʉn
to ken ta'ar-to a m-aag ʉt-jaspa à to ʉn hwɔr.
Komo ka bo-o ne a maaru o ʉn zinariya zak
zak, komo o ma'asu ʉs-myakt untun ʉr-madipi.
¹⁹ Komo a nomo shi'it-de ʉn ka wur-o ʉn ka bo-
o ʉt-duk ʉn gon ko de ke ta'ar-de ʉn hwɔr de.
O-jaspa de ro ʉr-takan ʉn shi'it-de ʉt-ma. ʉr-
ayoore-de komo ʉr-sappaya, ʉr-atette-de ʉr-agat,
ʉr-anasse-de ʉr-zumurudu, ²⁰ ʉr-ataane-de ʉr-
onis, ʉr-acinde-de ʉr-karneriyan, ʉr-ata'yoore-
de ʉr-kirisorat, ʉr-aere-de ʉr-berir, ʉr-ajerone-
de ʉr-topas, ʉr-aope-de ʉr-kirisopuras, op-ʉr
gaan jasin, op ayoore-de ʉr-ametis. ²¹ Ka ish-
ʉs op ʉs-yoor se a nom se ʉn rwuumb-se ʉn
hwɔr op ʉs-yoor, ko o ke ish-o ʉn rwuumb-o ʉn
hwɔr gaan a nomu o. Caari-yo ʉn cow-yo ʉn ka
bo-o, ʉn zinariya a ma yo zak zak, komo yo ro
ʉs-myakt untun ʉr-madipi.* ²² Me hyan **Pyo-o
Shir** ʉn ka bo-o á, remen Wan-Koyan Shir Wa-
ʉt-Gwomo kap ʉn Ya o-Rwuug o-Ca ne ye ye ro
Pyo-o Shir o ʉn ka bo-o. ²³ Ka bo-o ro ʉn hoob-
o ʉr-ho ko o-reng á, remen seps-mo Shir mo ro

‡ **Bɔr ʉr-kwooz o-gaan:16** 21:16 Mɛr-ʉt dugu-o gaan ʉn
zungu-ʉs nass [1,400] ko kiromita dugu-ʉt yoor ʉn zungu-ʉs
yoor [2,200]. § **Bɔr ʉr-kwooz o-gaan:17** 21:17 Kaane a nom
ʉr-hond ʉs-na ne zungu ʉs-yoor ʉn op-ʉs cind [216]. * **Bɔr
ʉr-kwooz o-gaan:21** 21:18-21 Hyen komo: Isha 54:11-12.

o m-caragse, ka Ya o-Rwuug o-Ca yo komo yo ro pitirra-de ʊn o.† 24 Hun-ne ye ʊn hono o-dak a hewe ʊr-hew m-mok o ʊn ka bo-o. Gwomo-ne ye ʊn hono o-dak komo yea hante o seps-mo ʊn ye n-me ʊn ka bo-o.‡ 25 An tige ʊn ish-se ʊn ka bo-o ʊn ta-mo ʊr-ho á remen tet-mo m-rew kane á. 26 Komo a hante myet o ʊn m-seps ʊn gos-to ʊn hun-ne ye ʊn hono o-dak ne ʊn ka bo-o.§ 27 Amba rii-yo m-kukop a kum m-cow n-me ʊn ka bo-o á, ko komo koyan nom ʊn rem-se ʊn hu, ko wa-ut-bo, se de ye a gene jin-to ʊn ye n-me ʊn ka takurda-o ʊn hoog-o ʊn ka Ya o-Rwuug o-Ca yo à.*

Bɔr ʊr-kwooz ʊs-yoor

Roog-o ʊn ho-mo ʊn hoog

1 Ka da-de **wan-tom-wu Shir** kutu me roog-o ʊn ho-mo ʊn hoog, mo ʊs-myakt untun ʊr-madipi mo rwuunte be-de ʊn kwuur-o ʊt-gwomo to Shir ʊn to ʊn Ya o-Rwuug o-Ca ne.* 2 Mo m-ja n-tete de ʊn caari-yo ʊn cow-yo ʊn ka bo-o. ʊn ko yo ke riib-yo ka roog-o 'yo-o ro kon yo ʊn hoog, yo ro ʊn mat ʊr-mat so-o op ʊn yoor hak gaan. Ko yo ke reng-yo yo ro m-mat so-o gaan. A ʊn nom ʊs-baat ʊn wa-to ʊn ka 'yo-yo remen taasté

† **Bɔr ʊr-kwooz o-gaan:23** 21:23 Hyen komo: Isha 60:19-20.

‡ **Bɔr ʊr-kwooz o-gaan:24** 21:24 Hyen komo: Isha 60:3. § **Bɔr ʊr-kwooz o-gaan:26** 21:25-26 Hyen komo: Isha 60:11.

* **Bɔr ʊr-kwooz o-gaan:27** 21:27 Hyen komo: Isha 52:1; Izik 44:9.

* **Bɔr ʊr-kwooz ʊs-yoor:1** 22:1 Hyen komo: Izik 47:1; Zeka 14:8.

ʉn gom-se ʉn hun-ne ye ʉt-dak kap.† 3 ʉn ká bo-
o, a kum rii-yo Shir huʉ ye nu-o yo-o á, remen
kwuur-o ʉt-gwomo o Shir ʉn Ya o-Rwuug o-Ca ne
o ro káne. Guw-ne ye ʉn wu komo yeá kwuktu
wu.‡ 4 Yeá hyen co-o ʉn wu, komo a gen jin-de ʉn
wu ʉn zwon-to ʉn ye. 5 Tet-m mo kus kaane á.
Yatt-yo nusʉ ye ʉn ma-to ʉr-pitirra ko cucas-mo
ʉr-ho á, remen Wan-Koyan Shir wu he m-warag
cucas-mo ʉn ye. Komo yeá re ʉt-gwomo har da-o
ba m-ta.§

6 **Wan-tom-wu Shir** zeeru me, “Ka yo o hoge à
nip-o, komo to wooste a sher ʉn to. Wan-Koyan
Shir ya'ag yan-Rwor ʉn ma-to ʉn wu jaab-o ʉt-
men ʉn bu-yo Kukt-o ʉn wu. Wu tomonte wan-
tom o ʉn wu, remen wu kututé ká guw-ne ye ʉn
wu ye rii-yo he m-kor ba m-jime à.”

Yeso roon

7 “Gwot me ka komo robe, ba ʉn naas o-da!
Shir ya'ag ye ʉr-ho bo ʉn ye ro o-dorotte ʉn ma-
to ʉn hyan-o co to ʉn ka takurda-o à.”

8 Me wu **Yohana**, me hyane ʉm hoge, kap ka
rem-se. Da-o ʉm hoge komo ʉm hyen se à, ʉm
heeru ʉn na-se ʉn **wan-tom-wu Shir**, wu kutu
me ka rem-se à. 9 Amba wu zeeru me, “Taase o
kwuktu me á! Me ko-guw-wu Shir wu, untun wo
ʉn or ru ne ʉn **yan-Rwor ʉn Ma-to Shir**, har
ma kap ʉn ye nome dorotte-o ʉn yo ro gene ne
ʉn kà takurda-o à. Kwuktu no Shir cot!”

† **Bor ʉr-kwooz ʉs-yoor:2** 22:2 Hyen komo: Taka 2:9. ‡ **Bor
ʉr-kwooz ʉs-yoor:3** 22:3 Hyen komo: Zeka 14:11; Taka 3:17.
§ **Bor ʉr-kwooz ʉs-yoor:5** 22:5 Hyen komo: Isha 60:19; Dane
7:18.

10 Ká da-de wu zeeru me, “Taase o wuke ka ma-to ūn hyan-o co-o to gene à, remen da-o nomoste yow yow. 11 Myet ko-yan-men-ut jaas-to wu senge men-ut jaas-to to ūn wu, wu ro yo-wu à, wu senge nom ūn rii yo-yo. Wan-nom ūn rii-yo ūr-bon, wu senge nom ūn rii-yo ūr-bon, komo wu ro ba m-kukop á, wu senge she'et-de ūn wu ba m-kukop.”*

12 “Gwot, me ka robe ba ūn naas o-da! Komo 'yons ūn de ro be ūn de, man tope kowan gon rii-yo wu nome à.† 13 Me ro Arpa, ūn Omega ne.‡ Me ro ūr-Takan ūr-Buste ne, ūr-Shi'it ūr-Kom ne.§

14 “Shir 'ye ye ūr-ho ká ye so'ose matuku-ut seeb-to to ūn ye à. A 'ye ye keer-de m-cow ūn ish-se ūn ká bo-o caari-o remen ye reet mat-de ūn 'yo-yo ūn hoog.* 15 Amba ká ye muute hi-de ūn ye ya-m-kukop à, ye ro n-do ūn ka bo-o:

Ka ye yoose weer-se o-made,

Ya-o-ás,

Ye hoome hun-ne à,

Yan-kwukte m-gir, ūn

Ya-ut-bo ne.

16 “Me, Yeso, ūm tombute **wan-tom-wu Shir** re wu heetbu no kà tom-o remen **yan-dor Yeso**. Me ūn rwuun so ūn baag-o ko-Gwomo **Dawuda**

* **Bor ūr-kwooz ūs-yoor:11** 22:11 Hyen komo: Dane 12:10.

† **Bor ūr-kwooz ūs-yoor:12** 22:12 Hyen komo: Isha 40:10; 62:11; Bōng 28:4; Isha 40:10; Irmī 17:10. ‡ **Bor ūr-kwooz ūs-yoor:13** 22:13 Arpa, Omega: wata n-me Abacada ūt-Girik:

Arpa ro ūr-takan komo Omega ro ūr-buste. § **Bor ūr-kwooz ūs-yoor:13** 22:13 Hyen komo: Hyan 1:8; Isha 44:6; 48:12; Hyan 1:17; 2:8.

* **Bor ūr-kwooz ūs-yoor:14** 22:14 Hyen komo: Taka 2:9; 3:22.

komo me ro wan-re un cim-yo un gwomo-ut
Dawuda. Me ro *Myar-yo m-cucar yo n-Sot.*"†

¹⁷ **Kukt-o Shir** un ko-'ew ne ro m-zee, "Haan!"
Yage komo bo un wu hoge to ka à, wu ma wu zee,
"Haan!" Yage bo un wu ro m-hoge un **swoot-o**
m-ho à wu haan: kap wu cone wu su à, wu su
m-yar be-de un ho-mo un hoog.‡

Ma-to ur-buste

¹⁸ Me, **Yohana**, me un nak un to-to un kap wu
hoge ma-to un rii-yo he m-kor un co à to un ka
takurda-o à unze: Urege wu doog yo ken rii-yo
n-ton un to, Shir a doo wu swo ur-koob de a gene
un ka takurda-o à. ¹⁹ Komo bo un wu haabe yo
ken rii-yo ro un ka takurda-o à, Shir a dos gwuug-
de un wu de un mat-de un 'yo-yo un hoog. Komo
Shir a dos gwuug-de un wu de un ka bo-o o un ba
m-kukop o. Um geneste ka rem-us yoor-se n-me
un ka takurda-o.§

²⁰ Ka wu ko'ote unze ka rem-se kap nip-o à, wu
zeeg, "Eba, um robe hor-m-hor!"

Amin. Haan, Wan-Koyan Yeso!

²¹ Yar-m Yeso Wan-Koyan ro un no ne kap!
Amin!

† **Bor ur-kwooz us-yoor:16** 22:16 Hyen komo: Qog 24:17; Isha
11:1,10; 2Bit 1:19; Hyan 2:28. ‡ **Bor ur-kwooz us-yoor:17** 22:17
Hyen komo: Isha 55:1. § **Bor ur-kwooz us-yoor:19** 22:18-19
Hyen komo: Kara 4:2; 12:32.

ut-Hun New Testament

Hun-Saare: ut-Hun New Testament New Testament

copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Hun-Saare

Contributor: WBT Central Zone

© 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc. in cooperation with the Ut-Hun Bible Translation Project All rights reserved. The New Testament in ut-Hun (Eastern Dukawa)

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

4b40cd80-7cb8-5d3d-8563-557f030f99d7